

NOEN BAR DE SMÅ BARNA TIL VÅR FRELSER
SKÅRE OG ROSSABØ SINE KIRKER
- ANDRE GJORDE DET IKKE

En spørreundersøkelse blant foreldre som ble invitert til dåp eller meldte barnet til dåp i
Haugesund i 2005.

AVH501 – Masteravhandling (30 ECTS)
Master i Kristendomskunnskap vår 2011
Av Olav Hagen.
Veileder: Harald Hegstad
Det teologiske menighetsfakultetet

Forord

Jeg vil takke Haugesund kirkelige fellesråd ved kirkeverge Peter Losnegård og prost Gunnar Salomonsen for at de gav meg tillatelse til å bruke de kirkelige registrene i Haugesund for å finne informanter til undersøkelsen, og for at de underskrev følgebrevet som fulgte spørreskjemaet..

En stor takk til Høyskolelektor Holger Straum for at han lånte ut sitt statistikkprogram og laget utskriftene og kjørte de tekniske analysene.

Dekodingen, valg av analyser og tolkingene av disse har undertegnede fullt ut ansvaret for selv.

Og sist men ikke minst en takk veileder Harald Hegstad som har gitt god veiledning over veldig lang tid inkludert overtid og som hadde troen på at jeg skulle klare å fullføre avhandlingen. Og uten hans hjelp hadde jeg ikke klart det.

Innhold	
1 Innledning	5
1.1 Bakgrunn	5
1.2 Problemstilling	7
1.3 Valg av metode	7
1.4 Metodiske problem	8
1.5 Valg av informanter	9
1.6 Hvordan undersøkelsen ble gjennomført	9
1.7 Annen forskning	10
1.8 Faglig plassering av avhandlingen	11
1.9 Oppsummering av innledningen	11
2 Undersøkelsen	13
2.1 Presentasjon av undersøkelsen	13
2.2 Hvordan informantene ble kontaktet	14
2.3 Ulike svar	14
2.4 Hvem svarte	15
2.5 Hvem har foreldreansvaret	15
2.6 Foreldrenes alder	16
2.7 Kirketilhørighet	16
2.8. I hvilken menighet bor foreldre	17
2.9 I hvilken menighet ble barnet døpt?	18
2.10 Dåpsinvitasjonen	19
2.11 Bestemt dåp før invitasjon	19
2.12 God informasjon i dåpsinvitasjonen	20
2.13 Vurdering før dåp	21
2.14 Dåpsforpliktelsen	22
2.15 Hva skjer i dåpen	23
2.16 Gudstjeneste	24
2.17 Gudstjenestene i Den norske kirke. Frisvarsdel.	25
2.18 Kristen eller ikke	27
2.19 Gudstro	31
2.20 Personen Jesus	33
2.21 Hvorfor velger de dåp	36

2.22 Valg av dåp sammenlignet med andre undersøkelser	37
2.23. Valg av dåp – ulike grupper	39
2.24 Kontakten med menigheten før dåpen	39
2.25 Hvor var dåpssamtalen/samlingen	40
2.26 Vurdering av dåpssamtalen/dåpssamlingen	41
2.27 Vurdering av dåpsgudstjenesten	42
2.28 De som ikke døpte sine barn	42
2.29 Begrunnelse for ikke å døpe	43
2.30 Foreldre som ikke er medlem	43
2. 31 Informantens evaluering av undersøkelsen. Frisvarsdel.	44
2.32 Sentrale faktorer ved valg av dåp	45
2.33 Tradisjon	46
2.34 Tro og tradisjon	46
2.35 Tradisjon og intensjon	47
2.36 Møte med kirken	48
3 Drøfting av resultatet av undersøkelsen	49
3.1 Forhold til kirken og kristen tro	49
3.2 Tradisjon	52
3.3 Riter – liturgi	53
3.4 Ulike riter	54
3.5 Tradisjon som press	54
3.6 Sosialt trykk	57
3.7 Pluralisme	57
4 Praktisk teologiske utfordringer	62
4.1 Synkende dåpsprosent	62
4.2 Tradisjoner	64
4.3 Ny måte å formidle tradisjon på	66
4.4 Trossopplæringen som møteplass	67
4.5 Tradisjonsformidling og pluralisme	69
5 Konklusjon	70

1 Innledning

I innledningen vil jeg beskrive bakgrunnen for at jeg valgte denne avhandlingen. Der jeg også beskriver problemstillingen ”Noen bar barna til dåp andre ikke”.

Jeg skal også beskrive hvordan undersøkelsen ble gjennomført blant foreldre i Haugesund som enten hadde blitt invitert til dåp eller meldte barnet opp til dåp i 2005.

Jeg vil også gå inn på andre tilsvarende undersøkelser og annen litteratur som kan belyse min problemstilling. Til sist plasserer jeg avhandlingen i en teologisk disiplin.

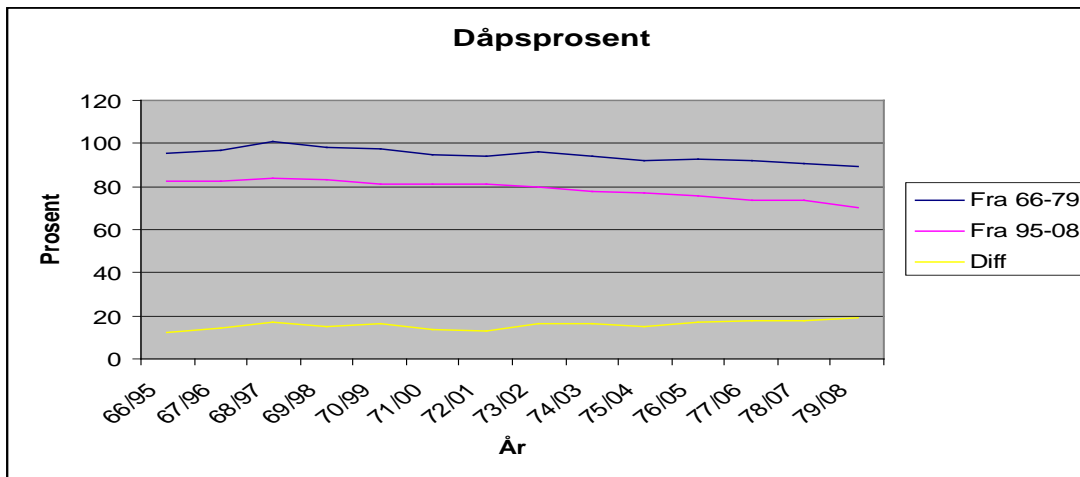
1.1 Bakgrunn

Jeg har siden 1995 arbeidet innenfor Den norske kirke. I denne perioden har jeg hatt ulike stillinger i kirken men i hele perioden har jeg hatt ansvaret for dåpsregistrering.

De siste årene har jeg arbeidet med dåpsregistrering i de tre menighetene i Haugesund som har mellom 300 – 340 dåp i året. Dette arbeidet har skapt en interesse hos meg for å finne bakgrunnen til at folk melder sine barn til dåp.

Den andre grunnen til at jeg ville se på hvorfor folk melder sine barn til er dåpsutviklingen i Norge. Den norske kirke vært det dominerende trossamfunnet i Norge. Frem til 1970 ble over 96 % av barna døpt. Det er bare unntaksvis at tallet er lavere etter at kirken begynte å føre statistikk for dette.

I 1970 skjer det en endring. Da starter et fall i dåpsprosenten og vi får et årlig fall på gjennomsnitt 1 % i året i 17 år. Vi får et fall fra 96 % til 79 % i 1987. Så får vi en stabilisering og svak oppgang frem til 1997/98. (Tallene hentet fra Årbok for Den norske kirke 1960-2009) Da får vi nye årlige fall på litt over 1 % i året. Det ser altså ut til dåpsprosenten begynner å falle 28/29 år etter første fall. Gjennomsnittsalderen for førstgangsfødende i Norge er 29 år så det kan virke som om de som ikke ble døpt på 70- tallet heller ikke velger å døpe sine barn.

Av grafen så ser vi at dåpsprosenten de siste årene faller i samme takt som på 70-tallet. Differansen mellom 70-tallet og 2000-tallet varierer mellom 16-18 %. Tallene viser at stadig flere står utenfor Den norske kirke og velger å ikke døpe sine barn. Dette er foreldre som tilhører andre kirke/trossamfunn, innvandrere og de som står uten tilknytning til trossamfunn.

Det er nok i hovedsak to årsaker til fallet vi ser på 70-tallet. Den radikale bevegelse vi fikk i slutten av 60-tallet førte til at mange stilte spørsmål ved tradisjonen de stod i og vi fikk en protest i mot samfunnet sine institusjoner, deriblant kirken. I tillegg fikk en impulser fra hele verden også religiøse. Vi fikk også en økt innvandring til Norge blant annet mange muslimer. Norge ble i økende grad pluralistisk og folk opplevde at de fikk valgmuligheter slik at de blant annet kunne bryte med de religiøse tradisjonene de hadde vokst opp med.

Også i dag har vi mye av den samme utvikling: Vi har relativt høy innvandring, økt religiøs mangfold i tillegg til at samfunnet utvikles i en sekularisert retning der Den norske kirke med sine kirkelige handlinger ikke har en så sentral rolle lenger.

En kan spørre seg om det er det at vi i dag har samme type samfunnsutvikling som på 70-tallet som gjør at vi nå får et fall i dåpsprosenten eller om det skyldes at de "udøpte" fra 70-tallet nå er selv blitt foreldre og velger å ikke døpe sine barn. Det er vel mest sannsynlig at dette er prosesser som forsterker hverandre. Flere er enten falt ut av den kristne tradisjonen Den norske kirke representerer eller de har aldri vært en del av den. Tallene kan tyde på at Den norske kirke i liten grad rekrutterer nye medlemmer fra miljøene utenfor kirken selv.

1.2 Problemstilling

Problemstillingen er: Hvorfor døper noen sine barn mens andre ikke gjør det.

Jeg vil prøve å belyse denne problemstillingen på ulike måter. Hovedmetoden er bruker er en spørreundersøkelse blant foreldre som enten er invitert til dåp eller har valgt dåp. Jeg har også valgt å bruke spørsmål som er brukt i andre undersøkelser. Hvilke undersøkelser dette er kommer jeg tilbake til i kapittel 1.7. I spørreundersøkelsen så spør jeg ikke bare om hvorfor de valgt dåp eller ikke men også om informantens tro, gudstjenestebesøk og hvordan de opplevde møte med kirken.

Kirkens posisjon som tradisjonsbærer og dåpens plass i denne tradisjonsformidlingen vil også være et viktig å få undersøkt. Jeg vil se på om det er andre årsaker enn de meninger folk har som avgjør valget om dåp eller ikke, eller om det er andre forhold som blant annet gruppedynamikk spiller inn.

Jeg vil også se på hvordan den generelle samfunnsutviklingen med særlig henblikk på pluraliseringen og indivaliseringen for å se om folk over tid endrer sin adferd i forhold til kirkens ritualer og om disse ritualene har fått en annen funksjon i folks liv.

1.3 Valg av metode

Jeg valgte en kvantitativ oppgave. Problemstillingen min er å finne de faktorene som bestemmer eller avgjør om folk velger å døpe eller ikke døpe sine barn. Det var egne spørsmål for dem som hadde valgt dåp og for de som ikke hadde valgt dåp. Utgangspunktet er derfor finne så mange faktorer som mulig som kan spille inn når folk skal ta denne type avgjørelser. En annet viktig aspekt ved undersøkelsen var å finne ut om det er en sammenheng mellom tro, valg av dåp og gudstjenestegang. Jeg valgte en undersøkelse der informantene er anonyme i et håp at jeg da kanskje får et mer ærlig svar enn jeg hadde fått hvis jeg intervjuet dem. Det var også lagt inn tre ulike frisvar deler. Den ene var under at informantene kunne komme med sine egne grunner til at de valgte dåp eller ikke. Den andre var frisvar delen var et spørsmål om hva de syntes og gudstjenesten. Den tredje frisvardel var en evaluering av undersøkelsen der de kunne skrive om hva de syntes om undersøkelsen. Avhandlingen har derfor også et kvalitativt element.

1.4 Metodiske problem

Det ble sendt et skjema til alle foreldre i fødselsregisteret og dåpsregistrert til menighetene i Haugesund. Spørreskjemaet ble sendt til mors adresse som var stod på fødselsmeldingene, samme adresse som dåpsinvitasjonen ble sendt til. Fordelen med dette var at informantene da kan hende forholdt seg til undersøkelsen på samme måte som de forholdt seg til dåpsinvitasjonen. Det ble sendt et spørreskjema til hvert barns familie. Begge foreldre ble oppfordret til å svare. Mange av besvarelsene ble fylt ut av en av foreldrene, i særlig grad mor. Det var også mulig å svare slik at det gikk frem når mor og far svarte ulikt. Også i noen av de besvarelsene hvor bare den ene av foreldrene fylte ut skjemaet så er det blitt anmerket hvordan den andre av foreldrene ville ha svart annerledes. Problemet med dette er at da kan den ene av foreldrene ha svart på vegne av den andre og dermed tillegg disse meninger som de ikke har. Jeg mener at dette ikke får så store utslag i resultatet av undersøkelsen.

1.5 Valg av informanter

Spørreskjemaet ble sendt til alle som ble i registret fødsels- og/dåpsregistrene i Haugesund: Rossabø, Skåre og Vår Frelses menigheter. Det ble sendt ut 447 spørreskjemaer og 194 svarte, en svarprosent på 43,4 %. Undersøkelsen er foretatt i Haugesund. Haugesund er en by på 32000 innbyggere. Den fikk sine nåværende grenser i 1958, da kommune Skåre og Haugesund ble slått sammen. Byen har 3 menigheter: Rossabø, Skåre og Vår Frelses menigheter. Det er ikke store forskjeller i innbyggertallet disse menighetene i mellom.

Jeg har gjennom mitt arbeid tilgang til kirkebøker, medlemsregister og fødselsregister og ønsket jeg å bruke informasjonen til denne oppgaven. Det at informasjonen fra tre relativt store menigheter var samlet på en plass gjorde arbeidet lettere.

Jeg valgte å hente informantene fra to kilder. Den ene er fødselsregisteret til de tre menighetene. I dette blir alle fødselsmeldingene som folkeregisteret sender til menighetene registret. På fødselsmeldingen står opplysninger om barnets fødselsdato, foreldrenes navn og adresse. Her står også foreldrenes hvilket trossamfunn foreldrene til hører. Det er slik at når en av foreldre tilhører Den norske kirke så blir fødselsmeldingen sendt til Den norske kirke.

Dette er disse meldingene som gir grunnlag for å sende ut dåpsinvitasjon. De tre menighetene brukte IKO sin brosjyre når de inviterte til dåp. Undersøkelsen ble sendt til alle foreldrene som hadde barn født i 2005.

Den andre gruppen var alle de som døpte barna sine i 2005 og som ble registrert av kirkekontoret. Denne gruppen er tredelt.

1. Bosatte i Haugesund og som døpte barna sine i Haugesund.
2. Bosatt i Haugesund men døpte andre kirker utenfor Haugesund.
3. Bosatt utenfor Haugesund men døpte i en kirke i Haugesund.

Menighetskontorene i Norge får tilsendt fødselsmelding hvis mor er medlem eller hvis bare far er medlem (men da må foreldrene være gifte). Disse kan oppbevares på kirkekontorene frem til barnet er fylt 18 år. I Haugesund så har vi et komplett register over fødselsmeldingene fra 1998.

Dette registeret viser at selv om dåpsprosenten synker så ser vi ikke samme tendens når det gjelder fødselsmeldinger. Kirken får mellom 85-90 % av fødselsmeldingene hvert år. Og selv om det varierer fra år til år (noe også dåpstallene gjør) så synker ikke prosenten dåpsmeldinger vi får i samme tempo som dåpsprosenten.

Grunnen til dette kan være at det er flere barn som der bare en av foreldrene er medlem i Dnk men kirken får allikevel fødselsmeldingen. Dette skulle tyde på at flere foreldre faktisk står i "reelt" valg når de skal velge dåp eller ikke. Valget står for stadig flere ikke om de skal følge tradisjonen eller ikke men hvilken tradisjon de skal velge.

1.6 Hvordan undersøkelsen ble gjennomført

Det ble sendt et spørreskjema til hvert foreldrepar, sendt til morens adresse. Foreldrene til tvillingpar fikk et skjema. Prosten i Karmsund og kirkevergen i Haugesund skrev under følgebrevet som fulgte skjemaet og dermed bekreftet at jeg kunne bruke de kirkelige registrene (Jfr. vedlegg 1).

Det var lagt ved ferdigfrankert svarkonvolutt. Disse var nummererte og kontorfullmektig ved kirkevergen kontor krysset så av hvem som hadde svart og de som ikke svarte fikk 1 purring.

Hun sjekket også adressene til de av foreldre som vi fikk brevet i retur fra slik at disse fikk det sendt til riktig adresse. Det var bare to brev som kom i retur som det ikke ble funnet ny adresse til, disse bodde i utlandet. Jeg fikk bare skjemaene etter hvert som de kom inn uten å kunne etterspor hvem som hadde svart.

Min undersøkelse er foretatt blant foreldre i Haugesund. Alle foreldre som ble invitert til dåp og/eller døypte sine barn i 2005 ble forespurt. Svarprosenten var over 40 % slik at vi kan regne med at det gir et riktig bilde av hva foreldrene i Haugesund sitt syn på dåpen er. Haugesund er en by og vi må regne med at svarene ikke er det samme som det vi ville fått hvis vi spurte de som bor i bygdene rundt Haugesund.

1.7 Annen forskning

Det er i hovedsak to undersøkelser som ligger tett opp til min undersøkelse. Det er en medlemsundersøkelse "Folkekirke 2000" (heretter kalt Medlemsundersøkelsen) som Kifo gjorde i forbindelse med Kirke -stat utredningen til Bakkevig – utvalget som var nedsatt Kirkerådet. Undersøkelsen ble foretatt vinteren 2000 blant et representativt utvalg av Den norske kirkes medlemmer. Undersøkelsen tar for seg i medlemmene i den norske kirke sitt forhold til kirken på bre basis. Jeg tar utgangspunkt i den del av undersøkelsen som tar utgangspunkt i dåpen. Resultatene i Medlemsundersøkelsen 2000 ble gjennomgått av Vinnes i Tallenes tale i 2005, ved bruk av Medlemsundersøkelsen er det hans artikkel jeg legger til grunn.

Jeg har også hentet spørsmål fra Foreldreundersøkelsen, en undersøkelse Rune Øystese gjorde på oppdrag fra Bjørgvin bispedømme. I noen spørsmål sammenligner han sitt resultat med Medlemsundersøkelsen.

Jeg kommer i min undersøkelse til å se og sammenligne med disse to undersøkelser. Jeg har bevisst valgt spørsmålsstillinger som de har for å kunne sammenligne.

Informantene i disse tre undersøkelsene er litt ulike. Medlemsundersøkelsen tar utgangspunkt i et representativt utvalg av alle voksne medlemmer i Den norske kirke. Noen av disse er eldre personer og problemstillingen om de skulle døype barna sine eller ikke kan ligge langt tilbake i tid. Foreldreundersøkelsen tar utgangspunkt i et representativt utvalg av dåpsforeldre i

Bjørgvin bispedømme som var døpt fra 1.1.2002 til 30.06.2002. De som ikke døpte fikk altså ikke spørsmål slik som i min undersøkelse.

I analysen vil jeg bruke Sandviks bok "det store nattverdfallet" som omhandler den store fallet vi fikk i nattverdbesøket midt på 1800-tallet fordi, jeg tror at det her kan være noen likheter til dagens dåpssituasjon. Likeledes vil jeg se på Hegstad/Repstad sin artikkel "Hvor kristen er folkekirken" som omhandler hva som knytter folk til kirken.

Jeg vil også se på Høeg sin doktoravhandling "Velkommen til oss" som ser på ulike måter å markere at et barn er født.

I delen hvor jeg ser på de praktisk-teologiske utfordringene kirken står overfor vil jeg se på de siste års trosopplæring i Den norske kirke og evalueringen av denne. Her er det to bøker som er viktige: "Kunnskap, opplevelse og tilhørighet" med Hauglin, Lorentzen og Mogstad som redaktører og boken "Når tro skal læres" skrevet av Hegstad, Selbekk og Aagedal. Den første av disse bøkene er en evaluering av forsøksfasen i trosopplæringreformen mens den andre er case-studier fra 7 menigheters trosopplæringstiltak.

1.8 Faglig plassering av avhandlingen

Avhandlingen plasserer jeg i disiplinen praktisk teologi. Den består av tre deler. Først del er selve undersøkelsen som er empirien, deretter analyserer jeg resultatet ved bruk annen forskning og litteratur før jeg så avslutter med en del der jeg ser på de praktiske teologiske utfordringene kirken står overfor og som er blitt avdekket i min undersøkelse. Målet med avhandlingen er å kunne nyttiggjøre meg av empirien inn i trosopplæring og kirkens møte med mennesker som søker kirken og de kirkelige ritualer. Jeg mener derfor at praktisk teologi er den teologiske disiplin som er mest dekkende for min avhandling.

1.9 Oppsummering av innledningen

Jeg har i innledningen beskrevet bakgrunn for avhandlingen som er de utviklingstrekkene vi ser i dåpsutviklingen i Den norske kirke. Jeg har beskrevet hvorfor jeg ønsket et empirisk materiale for å belyse problemstillingen og som jeg skaffet meg ved å gjennomføre en

spørreundersøkelse blant dåpsforeldre i Haugesund. Jeg kommer til å sammenligne mitt resultat med Medlemsundersøkelsen og Foreldreundersøkelsen. Jeg ser på kirken utfordringer i forbindelse med dåp i sammenheng med trosopplæringen og evalueringen av denne. Jeg har derfor plassert avhandlingen som en praktisk teologisk avhandling.

2 Undersøkelsen

I dette kapittelet vil jeg presentere resultatet av spørreundersøkelsen. Jeg presenterer undersøkelsen kronologisk. Resultatet blir sammenlignet med Medlemsundersøkelsen og Foreldreundersøkelsen. Til slutt vil jeg oppsummere og analysere noen sentrale faktorer som spiller inn når folk velger dåp eller ikke.

2.1 Presentasjon av undersøkelsen

Jeg presenterer undersøkelsen hvor jeg gjennomgår spørsmål for spørsmål i den rekkefølge de ble besvart. Det fører til at enkelte temaer kan komme igjen flere plasser. Første del av spørsmålene går på formalia om hvem som fylte ut skjema, alder, bosted, medlemskap i Den norske kirke, bosted og hvor barnet ble døpt. Så spør jeg om dåpsinvitasjonen og om dåpsforpliktelsen. Deretter spør jeg om gudstjenestegang og tro på Gud og Jesus. Fra spørsmål 17 av deler jeg spørsmålene i to. Spørsmål 17-21 besvares av de som har døpt sine barn der jeg spør om hvorfor de døpte og hva de syntes om dåpssamtale og dåpsgudstjeneste. De som ikke har døpt sitt barn svarte på spørsmålene 22-23 som omhandlet hvorfor de ikke døpte. Så avsluttes det med en evaluering av undersøkelsen som alle kunne svare på.

Jeg sammenligner min undersøkelse med Foreldreundersøkelsen til Rune Øystese og Medlemsundersøkelsen. Foreldreundersøkelsen er presentert i boken med samme navn, mens Medlemsundersøkelsen er utgitt som et hefte der bare tabellene med resultatet står. I tabellene mine vil tallene fra Medlemsundersøkelsen være hentet fra dette hefte. I 2005 skrev Helga Lande og Ole Gunnar Winsnes sin artikkel ”Medlemmer i Den norske kirke rundt århundreskiftet” som er basert på data fra Medlemsundersøkelsen. I tolkningen av dataene fra Medlemsundersøkelsen så er det denne artikkelen jeg legger til grunn.

I spørsmål 14 stiller jeg spørsmålet om tro og jeg har satt opp setter 5 ulike utsagn som informantene kan velge mellom. Svaret som informantene gir på dette spørsmålet plasserer dem i fire ulike grupper. I resten av undersøkelsen sammenligner jeg disse gruppene sine svar med hva alle informantene svarte. De fire gruppene er: Kristen I som svarte ”jeg/vi regner meg/oss som bekjennende kristen. Kristen II er de som svarte ”Jeg/vi regner meg/oss som kristen, men ikke bekjennende kristen”. Religiøs er de som svarte ”Jeg/vi har en tro, men regner meg/oss ikke som kristen” eller ”Jeg/vi tilhører en annen religion enn kristendommen”.

Gruppen Ikke religiøs er de som svarte ”Jeg/vi har ingen religiøs tro”. I tabellene med resultatet av undersøkelsen opererer jeg da med disse fire gruppene og gruppen ”alle” som da er svaret for alle informantene. Gruppene Kristen I og gruppen Ikke religiøs er små i forhold til de to andre gruppene. I tabellene til spørsmål som også er brukt i Foreldreundersøkelsen eller Medlemsundersøkelsen så vil resultatet fra disse undersøkelsene stå i tabellen.

2.2 Hvordan informantene ble kontaktet

Det var et hovedanliggende ved undersøkelsen at den skulle henvende seg til målgruppen på samme måte som dåpsinvitasjonen hadde gjort. Den ble da sendt i mors navn og til mors adresse mens jeg oppfordret både mor og far til å svare. Foreldre ble også forelagt muligheten til å svare ulikt. De markerte da mors svar med å skrive M utenfor svaret og F for far uten for hans svar når de svarte forskjellig. Målet var å finne ut hvilke spørsmål de hadde ulike oppfatninger om å få fram noe av den diskusjonen som hadde vært foreldrene i mellom før de svarte.

2.3 Ulike svar

I noen få tilfeller var skjemaet fylt ut av en av foreldrene men de hadde likevel fylt ut hva den andre ville ha svart på spørsmålet. Disse svarene kan ikke tolkes som den andre sine standpunkter men må da forstås som den som fylte ut skjema sin tolkning av den andre forelderen sin mening. Også dette må ses som et uttrykk for at det har foregått en diskusjon foreldrene mellom der de har konkludert forskjellig. Den som har fylt ut skjema kan bare gi uttrykk for sin mening om hva den tror den andre mener om spørsmålet, men det kan være et signal om at dette er en uenighet som er så viktig at informanten ønsker å få frem uenigheten og at uenigheten har vært viktig i forbindelse med dåpen. Jeg kommer tilbake til dette når vi kommer til de spørsmålene hvor foreldrene har gitt ulike svar.

2.4 Hvem svarte

Spørsmål 1: Hvem fylte ut skjema?

Hvem fylte ut skjema	Alle
Far	9,3
Mor	56,7
Begge	32
Ubesvart	2,1

Mor svarte alene på skjemaet i 56,7 % av besvarelsene. Begge svarte i 32% av tilfellene og fedrene svarte alene i 9,3 % av tilfellene. I 4 av besvarelsene var dette punktet ikke krysset av.

Med den store overvekten av mødre som svarer på undersøkelsen så kan det synes som om dåpen er noe mor styrer med. Vi må da huske på at undersøkelsen kom i mor navn og adresse, og undersøkelsen ble fortatt i mai/juni 2006, altså mindre enn 1 år etter dåpen. Da kan vi regne med at mange av mødrene fortsatt var hjemme fra arbeid og dermed hadde større mulighet for å svare på undersøkelsen.

På generell basis ser det ut som om fedrene som svarer alene heller i retning av enten mer positiv eller mer negativ holdning enn hovedtrenden i undersøkelsen. Det ser da ut som om disse fedrene har et sterkere engasjement (positivt/negativt) i spørsmålsstillingene i undersøkelsen enn det mødrene som svarer alene har. Dette kommer jeg tilbake til når svarene i undersøkelsen drøftes senere.

2.5 Hvem har foreldreansvaret

Spørsmål 2: Hvem har foreldreansvaret for barnet?

Hvem fylte ut skjema	Alle
Far	1,5
Mor	5,7
Begge	92,8

Av de som svarte på undersøkelsen hadde foreldre foreldreansvaret sammen i 92,8 % av tilfellene, det betyr at 7,2 % prosent av de som svarte var aleneforeldre. Mor hadde aleneansvaret for barnet i 5,7 % av besvarelsene.

2.6 Foreldrenes alder

Spørsmål 3. Alder til foreldrene?

	Alle	Far	Mor	Kristen I	Kristen II	Religiøs	Ikke Religiøs
Under 31 år	38,7	33,5	43,7	23,4	42,6	33,7	42,9
Over 30 år	61,5	66,4	56,3	76,6	57,4	66,3	57,1

Mødrene er i 43,7 % av besvarelsene under 30 år. Gjennomsnittsalderen for førstegangsfødende i Norge er 29 år. En skulle da forventet at en høyere andel var over 30 når vi henvender oss til alle som har født i løpet av et år. For fedrene så er det 33 % som er under 30 år.

Vi ser at gruppen Kristen I er overrepresentert i gruppen over 30 år mens det er motsatt for gruppen Ikke religiøs. Betyr dette at det er færre kristne blant de yngste eller betyr det at å definere seg som kristen er et spørsmål om modning? Det er vanskelig å konkludere, men vi ser at det er en forskjell her mellom de yngste og eldste foreldrene selv om det ikke er store forskjellen.

2.7 Kirketilhørighet

Spørsmål 4. Tilhører du/dere Den norske kirke?

	Alle	Far	Mor	Kristen I	Kristen II	Religiøs	Ikke Religiøs
Dnk	92,3	89,8	94,7	89,6	92,1	96,7	83,3
Intet	3,4	5,3	1,6	0	2,8	1,1	16,7
Annet	4,2	4,8	3,7	10,4	5,1	2,2	0

I undersøkelsen henvender vi oss til alle som ble invitert til dåp. Selv om dåpsinvitasjonen henvender seg til foreldre som "tilhører" Den norske kirke så betyr ikke det at alle er medlemmer. Hvis foreldrene er gifte, er det nok at en av dem er medlem for at menigheten får tilsendt fødselsmeldingen og er de ikke gift så er det morens medlemskap som avgjør. Ved en gjennomgang av "fødselsregisteret" til menighetene i Haugesund så ser vi også at dåpsinvitasjonene er sendt til familier der bare faren er medlem selv om foreldrene ikke var gift. Gruppene som består av familier med to medlemskap er spesielt interessant for min undersøkelse siden disse står i valget mellom 2 ulike tradisjoner: Enten at de står i valget mellom to kirkesamfunn eller i valget mellom to livssyn.

Det var 10 % av fedrene i undersøkelsen som ikke var medlemmer mens det var bare 5,3 % av mødrene som ikke var medlemmer. Dette er naturlig når vi vet at Den norske kirke får fødselsmeldingene når mor er medlem og det er fødselsmeldingene som er grunnlaget for utsending av dåpsinvitasjon. Det må påpekes at undersøkelsen også blir sendt til de som valgte dåp uten å ha fått invitasjon.

Det er 19 fedre i undersøkelsen som ikke er medlemmer i Dnk. Det er i tillegg 7 fedre som ikke har svart på dette spørsmålet. Av nesten halvparten av de som oppgir at de ikke tilhører Dnk så er det 8 som har svart "Intet trossamfunn". Dette er da personer som enten ikke er døpt eller som har meldt seg ut av Dnk uten å melde seg inn i noe annet trossamfunn. Det er 6 stykker som tilhører kirkesamfunn som står Dnk nært som den svenske og danske kirke, Church of England og kirkesamfunn der du kan ha dobbelt medlemskap (også i Dnk) som Frelsesarmen og Misjonsforbundet.

2.8. I hvilken menighet bor foreldre

Spørsmål 5. I hvilken menighet bor du/dere?

I hvilken menighet bor dere?	Alle
Rossabø	29,5
Skåre	30,0
Vår Frelser	30,0
Annet	10,5

Undersøkelsen ble sendt ut til dåpsforeldrene i de 3 menighetene i Haugesund. Det like mange som har svart fra de ulike menighetene, slik at ingen menigheter dominerer besvarelsen. Det er 10 % som bor utenfor Haugesund. Det er de som bor andre steder i Norge men som valgte dåp i Haugesund.

2.9 I hvilken menighet ble barnet døpt?

Spørsmål 6. I hvilken menighet ble barnet døpt?

I hvilken menighet ble barnet døpt?	Alle
Rossabø	19,1
Skåre	28,4
Vår Frelser	34,4
Annet	18,0

Dåpsstedene fordelte seg slik 18 % i Rossabø, 26,8 % i Skåre og 32,5 i Vår Frelser. Vi har da en fordeling informantene i mellom som tilsvarer fordeling av døpte menighetene i mellom. I tillegg var det 18 % som var døpt andre steder. Dette er da Haugesundere som har døpt barna sine i menigheter utenfor byen. en kan der legger til at 2 av informantene har døpt barnet i et annet kirkesamfunn men ellers har besvart skjema som om de hadde valgt dåp i Dnk.

Rossabø menighet skiller seg ut ved at en stor del av barna i denne menigheten blir døpt i andre menigheter. Av de som svarte i undersøkelsen så er det 9 som er døpt andre i de to andre menighetene i Haugesund og 16 som er døpt utenfor Haugesund. Alle disse ble døpt i en av nabokommunene til Haugesund. Det kan være tre grunner til at Rossabø kirke har færre dåp enn de andre kirkene i byen. Det ene kan være kirkebygget som er en arbeidskirke fra 1972 og som kanskje ikke stemmer helt med folk sitt ønske for hvordan en seremonikirke skal se ut. Den andre grunnen kan være at den ikke har så lang historie som gjør at folk kommer tilbake til den kirke som de selv ble døpt i. Det er først nå i de siste årene at de første som ble døpt i Rossabø selv begynner å få barn. Den tredje grunnen kan være at de som flytter til Haugesund i etableringsfasen, flytter til Rossabø menighet fordi en der har mange små leiligheter og rekkehus. Hovedtyngden av slike leiligheter ligger i søndre bydel som utgjør Rossabø menighet. De som har flytte til har liten tilknytning til Rossabø menighet og velger ofte dåp i den menigheten de vokste opp.

2.10 Dåpsinvitasjonen

Spørsmål 7. Mottok dere invitasjon fra den menigheten dere tilhører nå?

Mottok dere invitasjon fra Den menigheten dere tilhører nå?	Alle
Ja	81,2
Fikk fra annen menighet	8,4
Mottok ikke invitasjon	10,5

Det er noe overraskende at så mange som 10 % ikke har mottatt invitasjon til dåp. Dette kan være familier der bare far er medlem i Den norske kirke, og det selvsagt mulighet for at noen ikke har fått invitasjon grunnet feil på menighetskontoret eller posten.

2.11 Bestemt dåp før invitasjon

Spørsmål 8. Hadde du/dere allerede bestemt dere for å døpe/ikke døpe barnet da du/dere fikk invitasjonen?

Hadde du/dere allerede bestemt dere for å døpe/ikke døpe barnet da du/dere fikk invitasjonen?	Alle
Ja	95,6
Nei	3,3
Vet ikke	1,1

Jeg spør i undersøkelsen om de hadde bestemt seg for å døpe barnet eller ikke før de fikk dåpsinvitasjonen. I 95,6 % av tilfellene er svaret at de har bestemt seg før dåpsinvitasjonen. Det ser derfor ikke ut til at dåpsinvitasjonen har noe betydning for om folk velger dåp eller ikke men mer brukes for finne ut rent praktisk hvordan man skal gå frem for å melde barnet til dåp.

2.12 God informasjon i dåpsinvitasjonen

Spørsmål 9. Fikk du/dere god informasjon om dåpen gjennom dåpsinvitasjonen

	Alle	Far	Mor	Kristen I	Kristen II	Religiøs	Ikke religiøs
Svært god	36,1	37,7	38	39,1	30,2	45,2	30,0
God	50,6	48,1	48,1	47,8	54,7	42,9	60
Nokså god	11,7	11,7	10,2	13,0	12,8	9,5	10
Litt dårlig	1,1	1,3	1,2	0	2,3	0	0
Dårlig	0,6	1,3	0,6	0	0	2,4	0
Svært dårlig	0	0	1,2	0	0	0	0

Det blir sendt ut en brosjyre fra IKO som orienterer om dåpen og dåpens innhold. I tillegg så sendes det med et følgebrev hvor det står hvor og hvordan en kan melde opp dåp og der dåpsdatoene er oppgitt. Vi ser at dåpsforeldrene oppfatter det de har fått tilsendt som god informasjon da over 86 % svarer ”svært god” eller ”god”. Gruppen Ikke religiøs er mest positiv mens gruppen Kristen II er minst positive selv om de ligger bare 2 % under snittet. Legger vi sammen svaralternativene ”svært god” og ”god” så får vi følgende fordelt på gruppene. Alle 86,7 %, Far 85,8 %, Mor 86,1 %, Kristen I 86,9 %, Kristen II 84,9 %, Religiøs 88,7 % og Ikke religiøs 90 %.

2.13 Vurdering før dåp

Spørsmål 10: Tok du/dere opp til vurdering om barnet skulle døpes eller ikke?

	Alle	Far	Mor	Kristen I	Kristen II	Religiøs	Religiøs	Ikke undersøk	Medl	Vestl	Medlem
Ja, vurderte nøye	6,7	4,9	6,9	0	5,5	8,7	14,3	9,8		9,4	
Ja, i noen grad	11,9	11,0	11,4	4,2	12,1	8,7	19,0	11,4		8,9	
Nei, det var en selvfølge at barnet skulle/ikke skulle døpes	80,8	84,1	81,7	95,8	81,3	82,6	66,7	76,8		80,8	
Mor og far uenige	0,5				1,1			(2,0 ubesvart)		(0,8 ubesvart)	

Svaret vi får er entydig. Dåp eller ikke dåp det er noe folk har bestemt seg for på forhånd. Det skjer nesten som en ryggmarg refleks eller automatisk. Det er et stort samsvar mellom min undersøkelse og Medlemsundersøkelsen, der Vestlandet sin svarprosent på svaralternativet ”det var en selvfølge” er identisk med min undersøkelse.

Kristen I gruppen er ikke i tvil, over 95 % svar at ”det var en selvfølge”, mens bare 2/3 deler av de Ikke religiøse sier det samme. I denne gruppen skjer det en vurdering men av de som vurderte så bruker flertallet av dem ”Ja, i noen grad”.

Vi kommer tilbake til begrunnelse for dåp senere i undersøkelsen men allerede her får vi et signal om at tradisjon er viktig, og at folk har et avklart forhold dåp slik at når de får et barn så vet de om de skal døpe barnet eller ikke.

2.14 Dåpsforpliktelsen

Spørsmål 11. Synes du/dere at det ligger en forpliktelse til å gi barnet en kristen oppdragelse hvis man døper barnet?

	Alle	Far	Mor	Kristen I	Kristen II	Religiøs	Ikke religiøs
Ja	53,9	56,4	52,3	100	57,1	42,2	28,6
Nei	36,8	34,6	37,9	0	28,6	53,3	61,9
Vet ikke	9,3	9,0	9,8	0	14,3	4,4	9,5

I Den norske kirkes dåpsliturgi ligger det en formaning til foreldre og faddere om å gi barnet en kristen oppdragelse sammen med kirken. Det er allikevel over 1/3 del svarer at de ikke synes det er en slik forpliktelse knyttet til dåpen. I medlemsundersøkelsen så spør de om ”synes du det er nødvendig at en eller begge foreldre vil at barnet skal får en kristen oppdragelse når barnet skal døpes”, noe som 50 % svarer ja til eller omtrent som i min undersøkelse (Folkekirke 2000 s 45). I medlemsundersøkelsen så stilles det også spørsmålet om ”Synes du at kirken bør kreve noen form for forpliktelse av dåpsforeldre”: Her svarer 59 % nei og bare 20,5 % ja. I foreldreundersøkelsen så er det et spørsmål som lyder: ”Kan kirken kreve noe av dåpsforeldrene?” Her svarer 13 % ja 66 % nei (Foreldreundersøkelsen s. 46) I følge disse to undersøkelsene så er det klart at foreldrene mener at kirken ikke kan kreve noe av dem når det gjelder kristen oppdragelse. Men det er over 50 % som opplever at det ligger en forpliktelse i det å døpe, selv om kirken ikke kan kreve det av dem. Det gjelder også gruppen Kristen I hvor bare 23 % mener at kirken kan kreve noe av dåpsforeldrene i følge Foreldreundersøkelsen.

I gruppen Kristen I er det altså 100 % som synes det ligger en forpliktelse for dem i det å døpe barnet sitt. I Foreldreundersøkelsen svarer 61 % av gruppen Kristen I at ”foreldre bør ville en kristen oppdragelse”. Det tyder på at gruppen Kristen I mener at det ligger en forpliktelse for dem men det er litt færre selv om det er et flertall som mener at dette bør foreldre forplikte seg på.

Dåpsformaningene er en viktig del av dåpsliturgien og grunnlaget for dåpsopplæringen. Det virker som om dette ikke er like viktig for foreldrene. Dåpsforpliktelsen har sitt opphav i at en person måtte ha kommet til tro for bli døpt. Når en da startet å døpe barn så var det barn av kristne foreldre som forpliktet å oppdra dem i den kristne tro. De ble døpt på grunnlag av

foreldres tro og fordi de kom til å vokse opp i en kristen sammenheng, det vil si i et kristen hjem og menighet. Kirkens grunnlag for å drive dåpsopplæring ligger i dåpsforpliktelsen. Selv om bare er 50 % av foreldrene mener at det ligger en forpliktelse i det å døpe barna betyr ikke det at de ikke vil gi barna en kristen oppdragelse eller at de ikke ønsker det. Noe av forklaringen er at det er andre årsaker til at de døver barnet enn at det skal bli en del av dåpsopplæringen. Men det er interessant at de som velger å ikke døpe i sterkere grad mener at det ligger en forpliktelse i det å døpe.

2.15 Hva skjer i dåpen

Spørsmål 12. Tror du/dere at barnet blir Guds barn i dåpen?

	Alle	Far	Mor	Kristen I	Kristen II	Religiøs	Ikke religiøs
Ja	45,4	43,8	44,6	83,3	46	46,7	4,8
Nei	27,6	31,3	26,2	16,7	17,2	26,7	85,7
Vet ikke	27,0	25,0	29,2	0	36,8	26,7	9,5

Dette spørsmålet går inn til kjernen av det religiøse innholdet i dåpen. Det er også et spørsmål som forteller hvilket dåpssyn en person har. Det vil si at mange kristne også ville ha svart nei på dette spørsmålet. Dette gjelder både karismatiske kristne men også metodister.

Vi ser at i gruppen Kristen I så er det mange som sier ja til at barnet blir Guds barn i dåpen og skiller seg klart fra Kristen II og Religiøs. "Ikke religiøs" sier et klart nei mens "Kristen II" og "Religiøs" uttrykker stor grad av usikkerhet. De avviser ikke at barnet blir Guds barn men mange er usikker. Men en kan vel også si at det er overraskende mange som gir sin tilslutning til utsagnet. I en slik undersøkelse er det nok noen som svarer det som de tror er innholdet i en rite mer enn hva de selv tror skjer, det vil si at man ikke nødvendigvis går god for at barnet blir Guds barn i dåpen men mer bekrefter at kirken mener at barnet blir guds barn i dåpen. Det er også overraskende at så pass mange av "Kristen I" mener at barnet blir Guds barn. Da det er ulike dåpssyn blant kristne, også dåpssyn der dåpen bare bekrefter at barnet er Guds barn.

2.16 Gudstjeneste

Spørsmål 13. Hvor ofte har du/dere vært på gudstjeneste eller kristen møte det siste året?

	Alle	Far	Mor	Kristen I	Kristen II	Religiøs	Ikke religiøs
Minst 2 i måneden	4,4	4,9	4,0	21,9	3,3	0	0
1-2 i mnd	3,4	3,7	4,0	18,8	0,8	4,8	0
6-12 i året	1,5	2,5	1,2	3,1	1,7	0	0
3-5 i året	15,5	18,5	16,8	34,3	17,5	8,1	17,2
1-2 i året	45,5	43,2	46,2	21,9	55	48,4	24,1
Ikke det siste året	29,1	27,2	27,7	0	21,7	38,7	58,6

Det er viktig å streke under at dette ikke sier noe generelt om kirkesøkning i Haugesund eller for den aldersgruppen dåpsforeldrene er i. Den sier imidlertid noe om gudstjenestebesøket blant dem som svarte på undersøkelsen. Det ser ut til at aktive kirkegjengere er overrepresentert i undersøkelsen, spesielt kirkeaktive menn. Dette kan skyldes at disse har hatt et større ønske om å delta i undersøkelsen. Det er også interessant å merke seg at over en ¼ del av alle har svart at de ikke har vært til gudstjeneste siste året selv om de har hatt dåp siste året. Dette kan tyde på at når de svarer på spørsmålet så oppgir det antallet gudstjenestebesøk som de har i et normal år.

Det som slår en når en ser disse tallene så er det først hvor lavt oppslutningen er om gudstjenesten er. "Kristen I" skiller seg ut som den gruppen hvor mange, over 40 % går jevnlig til gudstjeneste. Dette er ikke overraskende og kan tyde på at det er en sterk sammenheng mellom det å gå til gudstjeneste og det å definere seg som kristen. På den andre siden så må en også kunne si at det er overraskende mange, 56 % som sjelden eller aldri går til gudstjeneste i denne gruppen. I denne gruppen så har jeg tatt med de som har 5 gudstjenestebesøk i året eller færre. Dette er ett av de elementene i undersøkelsen som tyder på at bruk av kirkelige handlinger, tro og kirkegang er tre tilnæringer til kirken og kirkens tro som har lite med hverandre og gjøre.

I de tre andre gruppene så er det få eller ingen som er jevnlig gudstjenestebesøkende. Det som skiller "Kristen II", "Religiøs" og "Ikke religiøs" er at svaret "ingen kirkebesøk" øker fra 21,7 % blant "Kristen II" til 58,6 % blant "Ikke religiøs". Dette er et tydelig utslag i statistikken selv om det er like mange (17 %) blant både "Kristen II" og "religiøs" som går 3-5 ganger i året. En oppsummering av besvarelsen må være at desto mindre kristen/religiøs informanten definerer seg, desto sjeldnere går de til gudstjeneste. Men alle gruppene har et relativt lavt kirkebesøk.

2.17 Gudstjenestene i Den norske kirke. Frisvarsdel.

Etter spørsmål 13 der spurte om kirkebesøk, la jeg inn et frisvar felt hvor informantene kunne svare hva de synes om gudstjenestene i Den norske kirke. Her var de ingen valgalternativ men de kunne gi sine kommentarer helt fritt. Det var 99 informanter som benyttet seg av denne muligheten. Jeg delte svarene i 3 grupper: A) Positiv (32 stk), Negativ (34) og "Både og" (33). Det ble 3 like store grupper.

Av de som var positive så var det 13 som kun brukte ett ord for å beskrive gudstjenesten og det var ord som bra, ok og fine. Andre pekte på at gudstjenestene nå er bedre enn før og mer tilrettelagt for barn. Det blir også nevnt at det er fint med søndagsskole under gudstjenesten. Det som blir trukket frem er at nå opplever de større variasjon i musikk og liturgi. Ikke så formalisert som tidligere. Et par stykker sier de blir positivt overrasket når de først kommer seg til gudstjeneste. Like mange mente at mye var avhengig av presten om gudstjenesten opplevdes positivt eller ikke.

Blant de negative var ordene som gikk igjen kjedelig, gammeldags, lite nytenkning. De kjeder seg og opplever gudstjenesten som noe som ikke engasjerer dem. Noen av dem påpeker også at det er sjelden de går til gudstjeneste. Det er også noen som mener at gudstjenestene er for lite barnevennlige og ikke passer for barnefamilier. Også lengden blir kritisert fordi folk mener gudstjenesten varer for lenge. De ønsker seg mer sang og musikk, latter og modernisering.

De som jeg har definert som nøytrale har mye av den samme kritikken som de som er negative, men de legger til positive utsagn som at enkelte ganger er det bra. Det kommer mye an på presten er det noen som sier, og hvordan sangene er og om det er tilrettelagt for barn.

Noen nevner her familiegudstjenestene som positive. En sier også at det er fint hvis ting som betyr noe i hverdagen inngår i prekene. Også andre nevner dette men bruker andre ord.

Hovedinntrykket etter denne frisvarsdelen er at de opplever gudstjenesten som noen kjedelig, gammelmodig og livsfjernt. Men de setter pris på at presten eller menigheten overrasker ved å være dagsaktuell, legge til rette for barn eller at det blir fin musikk og friske sanger. Svarende kan oppleves som om de ser dette utenifra, de er ikke deltagere bare passive tilskuere. Og kanskje er det dette som er en sperre for folk. De er ikke en del av det som skjer og det som skjer har ikke noe med dem å gjøre utover at de må passe på barna og reise og sette seg ”uten grunn”.

Ser vi på Medlemsundersøkelsen ser vi at svarene der går i samme retning. I spørsmål 13: Er det noen sider ved gudstjenesten du liker godt? (Folkekirke 2000 s. 43) Da kommer ”salmesang” og ”orgelmusikken” høyt opp med over 40 % oppslutning, bare slått av ”Høytiden”. ”Kirkerommet, ”preken” og ”fellesskapet” med oppslutning fra 21-25 %. Nederst finner vi ”bønnene”, ”Nattverden” og ”Liturgien” med 10 % eller mindre i oppslutning. Litt skjematisk kan vi si at desto mer kirkelig eller religiøst noe er desto lavere blir oppslutning. Sang og musikk skårer høyt, så kommer rommet, preken og felleskap, mens de religiøse uttrykkene vi finner i bønner, nattverd og liturgi det er det folk flest liker minst. I artikkelen til Lande/Winnes ”Medlemmer i Den norske kirke rundt århundreskifte” viser de at på dette spørsmålet svarer de ”kirkegangsaktive” en del forskjellig fra de ”kirkegangspassive”. Hos de ”kirkegangsaktive” så er salmesang nr 1 så kommer preken, nattverd og fellesskapet på de neste plassene (Lande/Winnes s.44).

2.18 Kristen eller ikke

Spørsmål 14. Hvilket utsagn opplever du/dere som dekkende for deg/dere selv

	Alle	Far	Mor	Kristen I	Kristen II	Religiøs	Ikke religiøs
Jeg/vi regner meg/oss som bekjennende kristen	12,6	16,5	11,0	97,0	0,8	0	3,3
Jeg/vi regner meg/oss som kristen, men ikke bekjennende kristen	47,9	40,0	49,4	3,0	95,1	0	0
Jeg/vi har en tro, men regner meg/oss ikke som kristen	23,2	17,6	23,8	0	0,8	87,3	0
Jeg/vi tilhører en annen religion enn kristendommen	1,1	1,2	1,2	0		4,7	
Jeg/vi har ingen religiøs tro	11,1	21,2	10,5	0	3,3	4,7	96,7
Vet ikke	4,2	3,5	4,1	0	0	3,1	0

Det er dette spørsmålet jeg bruker for å definere gruppene Kristen I, Kristen II, religiøs og Ikke religiøs som jeg beskrev i kapitel 2.1. Kristen I består av 24 informanter eller 12,6 %.

Kristen II: Informanter 91, 47,9 av alle. Religiøs: Informanter 46 24,2 % av alle.

Ikke religiøs: Informanter 21, 11,1 % av alle. Så gruppen Kristen II er klart størst mens Kristen I og Ikke religiøs er de to minste.

I tabellen ser vi en svakhet i undersøkelsen. Selv om de tilhører gruppen Kristen I så er det 3 % som har brukt svaralternativet som jeg definerer som Kristen II. Dette skyldes at jeg i undersøkelsen åpnet for at begge foreldre kunne besvare undersøkelsen på samme skjema. Da hendte det at den ene svarte (vanligvis mor). Når de da kom til spørsmål der de var uenige gav foreldrene to svar. Dette hendte også i noen besvarelser der det var huket av at bare en hadde

bevart undersøkelsen. Derfor får vi et avvik som innbærer at selv om besvarelsen som sådan tilhører en "gruppe" så har samme informant gitt to svar. Størst er avviket på gruppen "Religiøs". Men jeg regner ikke avviket så stort at det gir en gal oppfattelse av hva informantene har svart.

Far er overrepresentert i i gruppene Kristen I og Ikke religiøs. I forhold til mor så er svarer 16,5 % og mor 11 % at de tilhører Kristen I og for gruppen Ikke religiøs så er det 21,2 % på far og 10,5 %. Av de som svarte er det derved dobbelt som mange fedre som definerer seg som "Ikke religiøs" mødre. Det er markant færre fedre enn mødre som svarer på undersøkelsen og det styrker mistanken om at de få fedre som har svart enten har sterke meninger for eller i mot tro/kirken, og at vi må ta høyde for at standpunkt i topp og bunn i skalaen er overrepresentert.

Medlemsundersøkelsen (Folkekirke 2000 s. 64) har samme spørsmålsstilling som jeg har. "Jeg regner meg som bekjennende kristen" har oppslutning på 11,7 % som er nær opptil 12,6 i min undersøkelse. Vestlandet har en oppslutning på 13,9 % slik at resultatet i min undersøkelse plasserer seg mellom disse to resultatene. Lande/Winnes mener at bekjennende kristne er i Medlemsundersøkelsen mye de samme som er "kirkegangsaktive". De problematiserer også ordet kristen som alene kan bety av være en del av kristen kultur eller på den andre siden kan bety å være aktiv eller bekjennende (Lande/Winnes s. 34-35).

"Jeg regner meg som kristen, men ikke bekjennende kristen". Der svarer i Medlemsundersøkelsen 39,4 % på landsplan at de tilhører den gruppen mens 43,0 % på Vestlandet svarer det samme. Her ligger besvarelsen i min undersøkelse litt over med 47,9 %.

I Medlemsundersøkelsen er det 27,7 % av landssnittet som svarer "Jeg har en tro, men regner meg ikke som kristen" mens det er 22,8 % sier det samme på Vestlandet. I min undersøkelse svarer 23,2 % det samme. Det betyr at det er færre som tilhører denne gruppen hvis jeg sammenligner med landssnittet men en ligger over hvis jeg sammenligner med Vestlandet. Jeg anser ikke forskjellene til å være større enn at det kan forklares med at det er færre informanter i min undersøkelse og som tidligere nevnt at jeg kanskje har fått informanter som er litt overvektet i de mest "positive" og mest "negative" svaralternativene.

Gruppen som jeg har kalt ”Religiøse” er personer som tilhører ”Jeg har en tro, men regner meg ikke som kristen” og ”Jeg tilhører en annen religion enn kristendommen”. I Medlemsundersøkelsen på landsplan så svarer 27,7 % det første og 0,2 % det andre, mens på Vestlandet er det 22,8 % og 0,2 %, mot 23,1 % og 1,1 % i min undersøkelse. Igjen så ligger det på samme nivå. Jeg har slått sammen disse to gruppene i gruppen ”Religiøs” fordi jeg mener at det er dekkende for begge gruppene. Den uttrykker en tro men de avgrenser troen sin i forhold til kristentro. En annen grunn til sammenslåingen er at gruppen som tilhører en annen religion er liten. Det er likevel interessant at gruppen er så stor at den er registrerbar i en undersøkelse blant medlemmer i Den norske kirke.

”Jeg har ingen religiøs tro” får oppslutning i Medlemsundersøkelsen av 11,8 på landsplan mens på Vestlandet så er det 10,8 %. I min undersøkelse så det 11,1 % som også er på linje med Medlemsundersøkelsen.

I Foreldreundersøkelsen (Foreldreundersøkelsen s. 23) har de også et spørsmål som går på bekjennelse eller ”kristen eller ikke kristen” som Øystese skriver som overskrift. I Foreldreundersøkelsen er svaralternativene ulik fra Medlemsundersøkelsen og min undersøkelse.

”Jeg er kristen og deler kirkens tro”	26 %
”Jeg er kristen, men ikke slik kirken lærer”	23 %
”Jeg er usikker på om jeg kan kalle meg en kristen”	35 %
”Jeg regner meg ikke som kristen”	14 %
”Latt være å svare på spørsmålet”	2 %

Det er store forskjeller mellom svarene i Foreldreundersøkelsen og min undersøkelse og her har det nok stor betydning at svaralternativene er forskjellige. Rune Øystese sier at valgte sine svaralternativ fordi hans undersøkelse skulle konsentrere seg om foreldrenes forhold til kirken (Medlemsundersøkelsen s. 23) Den andre forskjellen er at i Foreldreundersøkelsen brukes ordet ”kristen” i alle svaralternativene. ”Jeg regner meg ikke som kristen” er det svaralternativet som er nærmest mine svaralternativer: Jeg har ingen religiøs tro og Jeg tilhører en annen religion enn kristendommen. I min undersøkelse får disse to svaralternativ 12,1 % tilslutning mot 14 % i Foreldreundersøkelsen. Svaralternativene i min undersøkelse er mer konkrete enn i Foreldreundersøkelsen og det er interessant at dette ikke gjør det store utslaget i oppslutningen om svaralternativene. I Foreldreundersøkelsen kan en derfor regne

med at de som svarer ”jeg regner meg ikke som kristen” er personer som ikke har noen religiøs tro. Det må sies at dette nok kan oppfattes som et relativt høyt tall da alle tre undersøkelsen tar utgangspunkt i en kristen/kirkelig kontekst. Min undersøkelse og Foreldreundersøkelsen tar utgangspunkt i dåpsforeldre og Medlemsundersøkelsen tar utgangspunkt i medlemmene i Den norske kirke.

Den andre store forskjellen i svaralternativene i foreldreundersøkelsen er at alternativet der er ”Jeg regner meg som kristen” men jeg gir alternativet ”jeg regner meg som bekjennende kristen”.

Begrepet ”bekjennende” gjør nok her sitt til at vi får et stort utslag. Jeg tok utgangspunkt i at ordet ”bekjennende” var et nøytralt ord som var av mer allmenn betydning men vi ser at da forsvinner mer enn halvparten. Vi kunne også ha brukt et ord som ”personlig” kristen som er brukt i mange undersøkelser. Det er et ord som er hentet fra vekkelser kristendom, bedehus og bekjennelses kristendom. Det kan føre til at personer som har vokst opp i andre kristne miljøer ikke opplever det naturlig å bruke personlig kristen om seg selv. Jeg mener at undersøkelsen viser det samme når det gjelder ordet bekjennende. Ordet fører tankene i retning av at en skal stå frem i offentligheten og bekjenne sin tro i stedet for at en ”bare” har vokst opp i en kristen sammenheng uten at en har hatt en omvendelse eller stått frem med en tydelig bekjennelse. Når vi bruker slike ord i en undersøkelse viser det på en måte hvordan den som fortar undersøkelsen tenker om hvem som egentlig er kristen. Og informantene svarer ut i fra deres forhold til den kristendomstype de opplever at spørsmålsstillingen er hentet fra. Vi kan dermed komme i den situasjon at vi i større grad etterspør hvilken type kristendom personen tilhører eller hvilket kristen miljø har personen vokst opp i enn etter personens forhold til kristen tro som sådan.

I Foreldreundersøkelsen er neste alternativ ”Jeg er kristen, men ikke slik kirken lærer” som får en markant lavere oppslutning enn ”Jeg regner meg som kristen men ikke bekjennende kristen”. Vi ser dermed at vi kan dele denne gruppen som bruker begrepet kristen om seg selv i tre. I min undersøkelse er det over 60 % som definerer seg som kristen og i Foreldreundersøkelsen 49 %, det utgjør den største gruppen. Denne oppslutningen reduseres når deres tro skal relatere seg til kirkens tro. Det er altså mange som har en kristen tro men de ser ikke den i sammenheng med kirken. Den minste gruppen er altså de som definerer seg som bekjennende kristne. Den siste gruppen har jeg omtalt som en gruppe som definerer seg

inn i et kristent begrep preget av vekkelseskristendom. Det er flere som gir sin tilslutning til kristen slik som kirken tror mens den store gruppen gir uttrykk for en kristentro som viser at de tilhører en kristen kultur. Den er også et uttrykk for en privatisering der de ikke relaterer sin kristne tro hverken til kirke eller bekjennelse.

I en slik situasjon kan en få en nytolkning av begrepet ”personlig kristen”, der personer som har en privatisert kristendom etter hvert definerer seg som dette i motsetning til dem som knytter sin kristentro til kirke eller bekjennelse. Dette er en viktig årsak til at jeg heller ønskte å bruke ”bekjennende” i stedet for ”personlig”., nettopp fordi ”personlig” kan brukes som uttrykk for en privatisert tro. Den ene som uttrykk for en vekkelseskristendom hvor en står frem og bekjenner og den andre som en uttrykk for en kristentro som er privatisert eller som er uavhengig av kirke.

I Foreldreundersøkelsen er det en tredjedel av informantene som svarer ”Jeg er usikker på om jeg kan kalle meg en kristen” i motsetning til 23 % som svarer ”Jeg har en tro, men regner meg ikke som kristen”. Her ser det ut til at det å få uttrykke en usikkerhet slår ut med høyere tilslutning. Det kan her være to typer usikkerhet. Den ene går på om min tro er god nok til å defineres som kristen, den andre går på en usikkerhet på forståelsen av de ulike begrepene og hvordan de skal forstås i forhold til min tro.

2.19 Gudstro

Spørsmål15. Hvilke utsagn nedenfor gir best uttrykk for hva du/dere tror om Gud?

	Alle	Kristen I	Kristen II	Religiøs	Ikke Religiøs	Medlem Undersøk Alle	Medlem Undersøk Vestland
Jeg/vi tror ikke på Gud	12,8	4,2	5,6	11,1	55	11,1	10,3
Jeg/vi tror at det er mulig at det finnes en Gud, men jeg/vi kan ikke vite noe sikkert om Gud	18,1	0	23,3	22,2	10	-	-

Jeg/vi tror ikke på noen personlig gud, men jeg/vi tror det finnes en høyere makt av et eller annet slag	25,0	0	23,3	35,6	25	27,6	22,2
Jeg/vi tror nok på Gud enkelte ganger men andre ganger 5gjør jeg/vi det ikke	4,3	0	5,6	4,4	5	10,8	8,7
Selv om jeg er i tvil, føler jeg at jeg tror på Gud	17,0	16,7	22,2	13,3	5	25,3	30,2
Jeg tror at Gud virkelig finnes, og det er jeg ikke i tvil om	22,9	79,2	20	13,3	0	19,7	23,4

Jeg har i min undersøkelse tatt inn svaralternativet ” Jeg/vi tror at det er mulig at det finnes en Gud, men jeg/vi kan ikke vite noe sikkert om Gud” som er agnostikerens svaralternativ som ikke finnes i Medlemsundersøkelsen (Folkekirke 2000 s. 64). Jeg mener at agnostikeren bør skilles ut som egen gruppe. Når det gjelder Gudstro så ser vi også at det er forskjell mellom far og mor. Far er overrepresentert blant de som ikke tro på Gud. Det er langt flere som har en avklart Gudstro 22,9 % sier at de ikke er i tvil om at Gud finnes mens det bare 12,6 som definerer seg som kristne.

I gruppen Kristen I så er det 79,2 % som ikke er i tvil om at Gud finnes. I denne gruppen er det 16,7 % som uttrykker tvil mens 4,2 % av informanter uttrykker at de ikke tror på Gud. Disse 4,2 % utgjør er en informant som kanskje har svart ”feil”. Jeg har i dette spørsmålet listet opp svaralternative slik at det mest positive utsagnet står sist i motsetning til de andre spørsmålene hvor de mest positive svaralternativene kommer først.

Gruppen Kristen II fordeler seg på hele skalaen av svar muligheter. Mye likt det som alle svarte. Svarprosenten er naturlig lav på utsagnet at en ikke tror på Gud og her kan de få som

svarer det være feilsvar. Det som er interessant er at 23.3 % ikke tror på noen personlig Gud i denne gruppen. Ellers så deler denne gruppen seg i 4 nesten like grupper. Mulighet for at Gud finnes, upersonlig Gud, tvil på Gud og Gudstro. Det er altså bare 20% av gruppen Kristen II som ikke er i tvil om sin Gudstro.

Gruppen Religiøs marker en sterkere tro på en upersonlig Gud. Mer enn en tredjedel (35,6 %) svarer dette. Ellers er det ikke så store forskjell mellom Religiøs og Kristen II. I gruppen Ikke religiøs er det 55 % som ikke tror på Gud mens 25 % tror at det kan være en upersonlig Gud.

I analysen av dette spørsmålet i Medlemsundersøkelsen skriver Lande/Winnes at mange medlemmene i Den norske kirke tror på en nærmest upersonlig Gud og sammen med ateistene utgjør disse to gruppene 40 % av de som svarte. Nesten like mange 36 % gir uttrykk for en Gudstro preget av usikkerhet og tvil. Konklusjonen i artikkelen er at det er ikke spørsmålet om Guds eksistens som er det mest presserende spørsmålet, men Guds nærvær eller fravær i livet som på en helt annen måte er aktuelt (Lande/Winnes s. 36).

2.20 Personen Jesus

I spørsmål 16 så kommer vi med 4 påstander om personen Jesus.

Påstand 1: Jesus var et godt menneske og en uvanlig sterk personlighet

Jesus var et godt menneske og en uvanlig sterk personlighet	Alle	Kristen I	Kristen II	Religiøs	Ikke Religiøs	Medlem Undersøk Alle	Medlem Undersøk Vestland
Passer godt	71,4	91,7	77,5	63,8	41,4	65,1	66,0
Passer delvis	14,1	2,8	12,5	19,0	24,1	18,8	18,7
Passer ikke	2,4	5,5	1,7	0	6,9	3,1	2,7
Vet ikke	12,1	0	8,3	17,2	27,6	13,0	12,6

I den første påstanden hevder vi at "Jesus var et godt menneske og en sterk personlighet". I min undersøkelse får denne påstanden høy tilslutning og høyere enn i Medlemsundersøkelsen (Folkekirke 2000 s 64). I påstanden ligger det ikke noen religiøse beskrivelser av Jesus men allikevel så er det overraskende at påstanden får som stor oppslutning som den gjør. Det

negative svaralternativet får svært lav oppslutning så det ser ut til at de som er negative heller bruker ”vet ikke” som svaralternativ enn å bruke det negative svaralternativet.

Påstand 2: Jesus er min frelser, som døde for mine synder

Jesus er min frelser, som døde for mine synder	Alle	Kristen I	Kristen II	Religiøs	Ikke Religiøs	Medlem Undersøk Alle	Medlem Undersøk Vestland
Passer godt	27,9	83,3	28,9	13,6	0	30,8	37,2
Passer delvis	22,3	16,7	24,8	28,8	7,1	20,9	22,0
Passer ikke	27,1	0	18,2	33,9	71,4	27,1	22,5
Vet ikke	22,7	0	28,1	23,7	21,4	21,2	18,3

Den andre påstanden ”Jesus er min frelser, som døde for mine synder”. Her får påstanden litt lavere oppslutning enn i Medlemsundersøkelsen (Folkekirke 2000 s. 65). Så ut i fra de to første påstandene kan vi ikke se at informantene i min undersøkelse skiller seg ut i forhold til medlemsundersøkelsen. Vi ser derimot en klar forskjell på de gruppene som jeg har delt informantene opp i. Det er stor forskjell mellom Kristen I og Kristen II. Påstanden får støtte fra bare en tredjedel så mange i gruppen Kristen II sammenlignet med Kristen I. Det viser seg altså at Kristen II har store reservasjoner mot en påstand om at Jesus døde for våre synder selv om de selv definerer seg som kristne.

Påstand 3: Jesus viste oss mennesker at Gud er kjærlig

Jesus viste oss mennesker at Gud er kjærlig	Alle	Kristen I	Kristen II	Religiøs	Ikke Religiøs	Medlem Undersøk Alle	Medlem Undersøk Vestland
Passer godt	44,8	96,9	48,3	32,2	3,6	41,5	46,4
Passer delvis	26,2	3,1	27,5	37,3	28,6	25,4	25,8
Passer ikke	8,1	0	6,7	8,5	17,8	13,8	10,8
Vet ikke	20,9	0	17,5	22,0	50	19,3	17,0

Påstand tre ”Jesus viste oss at Gud er kjærlig”. Påstanden inneholder et religiøst aspekt men personen Jesus trenger ikke nødvendigvis forstås religiøst i denne påstanden, han kan her mer forstås som en forkynner. Påstanden får dermed større oppslutning enn påstanden om Jesus

som frelser men lavere enn påstand om Jesus som et godt menneske. Gruppen Kristen I derimot er mest positiv til denne påstanden som faktisk har høyere oppslutning enn at Jesus var et godt menneske. Det er på en måte litt overraskende at Jesus som forkynner av en kjærlig Gud får såpass lav oppslutning i forhold til Jesus som et godt menneske. Det viser at når påstanden nærmer seg en religiøs beskrivelse av Jesus så faller oppslutningen men at personen Jesus har en sterk posisjon. Vi ser dette slår sterkt ut i gruppen ”Religiøs” og ikke minst i gruppen ”Ikke religiøs”.

Det er igjen liten forskjell på min undersøkelse og Medlemsundersøkelsen (Folkekirke 2000 s. 65). Det er interessant å se at i Medlemsundersøkelsen er det relativt stor forskjell på landet sett under ett og Vestlandet. Kan det være at forkynnelsen og at Jesus forkynte en kjærlig Gud står sterkere på Vestlandet eller har nådd ut til flere?

Påstand 4: Det er usikkert om Jesus overhode har levd

Det er usikkert om Jesus overhode har levd	Alle	Kristen I	Kristen II	Religiøs	Ikke Religiøs	Medlem Undersøk Alle	Medlem Undersøk Vestland
Passer godt	10,9	9,4	5,8	15,5	17,2	13,7	13,2
Passer delvis	20,6	3,1	17,5	32,8	27,6	17,9	13,4
Passer ikke	55,1	87,5	62,5	41,4	27,6	48,7	55,6
Vet ikke	13,4	0	14,2	10,3	27,6	19,7	17,8

Den siste påstanden om Jesus er negativt formulert. Påstanden ”Det er usikkert om Jesus overhode har levd”, bestrider at Jesus var en historisk person noe som de fleste historikere mener at han er. I min undersøkelse ser vi at oppslutningen er lavere enn i Medlemsundersøkelsen (Folkekirke 2000 s. 65). Tallene kan tyde at noen har krysset av ”Passer godt” av vane siden 9,4 % i gruppen Kristen I har svart det. Det er overraskende at en påstand som i så stor grad bryter ikke bare med kirkens lære men også mot oppfattningen i allmenn historieforskning får så stor oppslutning. Men det kan også være uttrykk for en likegyldighet overfor personen Jesus. Og det kan være et uttrykk for at hvis personen Jesus ikke betyr noe for meg kan en ufarliggjøre ham ved å slutte opp om påstanden om at Jesus ikke har levd. Det er en utfordring for kirken at bare 55 % avviser påstanden. Det er også interessant og se at 71 % mener Jesus var et godt menneske mens bare 5 av 7 av disse mener at han har levd.

2.21 Hvorfor velger de dåp

I spørsmål 17 har jeg 11 svaralternativ. Det er de samme som Medlemsundersøkelsen (Folkekirke 2000 s. 48-49) hadde. Foreldreundersøkelsen hadde 2 svaralternativ i tillegg (Foreldreundersøkelsen s.30).. Jeg hadde laget en mulighet for å oppgi et annet svaralternativ enn de oppsatte. Det var det bare 2 av informantene som har benyttet seg av. Jeg går da ut ifra at informantene har funnet de 11 svaralternativene dekkende for det de selv mener.

Det ene svaralternativet i min undersøkelse lyder: Jeg/vi mener at dåpen vil gi barnet bedre muligheter senere i livet. I foreldreundersøkelsen bruker Øystese formuleringen: Jeg mente dåpen ville gi barnet bedre mulighet til å velge selv senere i livet

Her er det nyanseforskjell der Foreldreundersøkelsen sin formulering går klarere på muligheten til å velge knyttet til dåp og trostilknytning, mens min formulering er åpen og kan tolkes i retning av at dåpen gir større mulighet i livet som helhet.

Jeg har oppgitt resultatet i min undersøkelse i prosenter og rangert svarene etter hvor viktig informantene syntes svaralternativene var. Sammenlikningen med andre undersøkelser blir bare rangeringen sammenliknet. Det er altså rangeringen av de ulike svaralternativene jeg legger vekt på og ikke den prosentvise oppslutningen de ulike svaralternativene har. Men jeg har beholdt prosenten på min undersøkelse slik at en kan se forholdet mellom de ulike svaralternativene.

Rangeringen blir viktigst når en sammenlikner med andre undersøkelser da disse ikke er helt identiske med min. I Foreldreundersøkelsen valgte informantene ut de svaralternativene som de mente best samsvarte med deres egen oppfattning. Foreldreundersøkelsen har også andre svaralternativ. Jeg valgte å bare bruke rangeringen når jeg presenterer de ulike gruppene i min egen undersøkelse. Dette skyldes at enkelte av disse gruppene inneholder få informanter og det kan derfor bli store prosentutslag.

Spørsmål alternativ Rangert etter oppslutning i prosent. (Plassering i parentes)	Alle	Haugesund	Undersøkelsen	Medlems	Undersøkelse	Foreldre	I	Kristen	II	Kristen	Religiøs	Religiøs	Ikke
Jeg/vi synes at barnedåp er en fin tradisjon	89 (1)		1		1		6		2		1		1
Jeg/vi ville ha en vakker høytid for barnet	81,4 (2)		6		5		8		1		2		2
Jeg/vi ville at barnet skulle være en del av kirken	70,5 (3)		4		7		5		3		3		6
Jeg/vi er selv døpt	68,3 (4)		3		3		7		4		6		5
Det var et sterkt ønske fra en av foreldrene til å døpe barnet	60,2 (5)		12		4		9		6		4		3
Jeg/vi følte at dåpen gir trygghet	53,9 (6)		7		6		4		5		5		4
Jeg/vi mener at dåpen vil gi barnet bedre mulighet senere i livet	53 (7)		2		2		10		7		7		7
Jeg/vi ville at barnet skulle bli Guds barn	52,5 (8)		8		8		2		8		8		9
Jeg/vi hadde en kristen tro	46,1 (9)		9		9		1		9		9		10
Jeg/vi ville at barnet skulle vokse opp som en kristen	39 (10)		11		10		3		10		10		11
Jeg/vi opplevde press fra familien	5,5 (11)		13		11		11		11		11		8

2.22 Valg av dåp sammenlignet med andre undersøkelser

”Jeg/vi synes at barnedåp er en fin tradisjon” er helt klart den påstanden flest kjenner seg igjen i. Dette gjelder også Medlemsundersøkelsen og Foreldreundersøkelsen. Dåp er tradisjon.

Alle tre undersøkelser har også en påstand som understreker tradisjonsaspektet ved dåp. Min undersøkelse skiller seg ut ved å ha ”Jeg/vi ville ha en vakker høytid for barnet” som nummer to mens de to andre undersøkelsene hadde ”Jeg/vi mener at dåpen vil gi barnet bedre mulighet (for å velge selv) senere i livet”. Det er stor sannsynlighet for at forskjellen i spørsmålsstillingen påvirker utfallet/plasseringen svaralternativene får. Dette som sagt fordi påstanden i de to andre undersøkelsene klarere antyder at dåpen gir større mulighet for å velge (tilknytning til kirken) senere mens min formulering går i retning av at barnet får større muligheter generelt ved å bli døpt. En vakker høytid skårer midt på treet i de to andre undersøkelsene.

Påstandene ”Jeg/vi ville at barnet skulle være en del av kirken” og ”Jeg/vi er selv døpt” følger så, og her sammenfaller min undersøkelse og Medlemsundersøkelsen selv om de har byttet plass i Medlemsundersøkelsen. I Foreldreundersøkelsen er ønske om å være en del av kirken noe som kommer lenger ned på listen.

”Det var et sterkt ønske fra en av foreldrene til å døpe barnet” må vi kunne definere som et indre press for å døpe. Jeg får et relativt høyt skår på denne påstanden på lik linje med Foreldreundersøkelsen. Svaret avspeiler etter mitt syn mulighet for ulike holdning innad i familien. Det kan være at Foreldreundersøkelsen og min undersøkelse bedre fanger opp den spenningen som er i familier med foreldre som er ulike tilknytning til kirken da vi har spurt alle som har døpt sine barn selv om de ikke var medlem mens Medlemsundersøkelsen kun henvendte seg til medlemmer i Den norske kirke.

Så følger påstanden ”Jeg/vi mener at dåpen vil gi barnet bedre mulighet senere i livet. Der etter følger de religiøse påstandene slik som ”Jeg/vi ville at barnet skulle bli Guds barn” som får oppslutning litt over 52 %, mens det var 45 % som trodde at barnet ble Guds barn i dåpen. ”Jeg/vi hadde en kristen tro” får oppslutning fra 46 % og ”Jeg/vi ville at barnet skulle vokse opp som en kristen” får oppslutning fra 39 %. Så det er en svak sammenheng mellom dåp og kristen tro eller det å skulle vokse opp i en kristen sammenheng. Når det gjelder oppslutning om disse ”kristne” påstandene så samsvarer alle de tre undersøkelsene.

Det ytre press fra familie er det svært få som føler på, bare 5,5 % støtter den påstanden, men undersøkelsen min kan antyde at det finnes et økende indre press blant foreldre seg i mellom.

2.23. Valg av dåp – ulike grupper

I gruppen Kristen I er begrunnelsen for dåp helt andreledes enn for de andre gruppene. Her er det forelderens kristne tro som topper etterfulgt av at barnet skulle bli Guds barn og vokse opp som kristen. Det er trosaspektet som blir understreket. Det at de selv er døpt er en langt mindre viktig årsak enn det er for de andre gruppene..

De tre andre gruppene svarer mye det samme sånn totalt sett, men en kan fornemme et sterkt internt press i gruppene Religiøs og Ikke religiøs. I gruppen Ikke religiøs antydes også press fra familien.

2.24 Kontakten med menigheten før dåpen

Spørsmål 18: Er du/dere fornøyd med den kontakten du/dere hadde med menigheten i forkant av dåpen?

	Alle	Far	Mor	Kristen I	Kristen II	Religiøs	Ikke Religiøs
Svært god	34,1	38,6	35,2	27,3	33,7	42,5	28,6
God	46,8	45,7	45,1	50,0	44,2	42,5	64,3
Nokså god	10,4	7,1	10,5	22,7	10,5	7,5	7,1
Litt dårlig	3,5	4,3	3,7	0	4,7	5,0	0
Dårlig	2,9	2,9	3,1	0	4,7	0	0
Svært dårlig	2,3	1,4	2,5	0	2,3	2,5	0

Litt over 80 % er fornøyd med den kontakten de hadde med menigheten på forhånd. Dette er den kontakten de hadde når de meldte opp barna til enten per telefon, mail eller personlig oppmøte. I en by som Haugesund skjer oppmeldingen i all hovedsak per telefon og det er få som møter opp personlig på menighetskontoret for å melde opp dåp. I Haugesund er det et felles kirkekontor som administrer dåpsoppmeldingene. I denne kontakten ligger også kontakten som skjer fra menighetskontoret for få alle opplysninger på plass og spørsmål fra dåpsfolk om praktisk forhold i forbindelse med dåpen. Og så har vi i siste instans innkalling til dåpssamtale/dåpssamling.

De som ikke var helt fornøyd med kontakten deler seg i to der 10 % er ”nokså godt” fornøyd med kontakten og resten er missfornøyd med en jevn fordeling mellom ”litt dårlig”, ”dårlig” og ”svært dårlig”. Vi ser at mor er en tanke mer reservert enn far i opplevelse av denne kontakten med menigheten.

Kristen I er ikke så godt fornøyd med kontakten som snittet men her er det ingen som er negative. Men det er dobbelt så mange som mener de er ”nokså godt” fornøyd med kontakten. Det kan være at denne gruppen hadde større forventninger til dette møtet med menigheten. Kristen II og Religiøs ligger mye likt men gruppen Religiøs er mer positive enn Kristen II og Kristen I. Det er i disse gruppene en finner dem som er misfornøyd med møte menigheten. I gruppen ikke religiøs finner vi ingen misfornøyde og de er den klart mest positive av gruppene. Tar vi bare svaralternativene ”svært god” eller ”god” fordeler gruppene seg slik: Kristen I 77,3 %, Kristen II 77,9 %, religiøs 85 %, ikke religiøs 92,9 %.

2.25 Hvor var dåpssamtalen/samlingen

Spørsmål 19: Hvor var dåpssamtalen/dåpssamlingen?

	Alle
Hjemme	5,8
Prestekontoret	47,7
Fellessamling i kirken	40,1
Annet sted	6,4

Vi ser at nesten halvparten hadde dåpssamtale på prestekontoret mens litt over 40 % hadde dåpssamling i kirken. Skåre menighet har alltid dåpssamlinger før dåpen med unntak av sommerferie perioden. Rossabø og Vår Frelsers menigheter har vanligvis samtale på prestekontoret men Vår Frelsers menighet tar dåpssamling hvis de er mange barn til dåp. Dåpssamtalen blir holdt hjemme eller annet sted unntaksvis.

2.26 Vurdering av dåpssamtalen/dåpssamlingen

Spørsmål 20: Hvordan opplevde du/dere dåpssamlingen?

	Alle	Far	Mor	Kristen I	Kristen II	Religiøs	Ikke Religiøs
Svært god	41,1	47,1	41,3	44,4	36,1	44,7	50
God	38,0	38,2	38,1	22,2	41,0	42,1	42,9
Nokså god	11,7	4,4	11,9	22,2	12,0	7,9	7,1
Litt dårlig	4,9	2,9	5,0	5,6	6,0	2,6	0
Dårlig	0,6	1,5	0,6	0	1,2	0	0
Svært dårlig	3,7	5,9	3,1	5,6	3,6	2,6	0

Foreldrene vurderer dåpssamtalen og dåpssamlingen positivt. Det er mye likt som de svarene som angående kontakten som de hadde med menigheten før dåpen. Selv om det er et høyt antall i gruppen Kristen 1 som svarer ”svært god” så er det også her den gruppen som er minst fornøyd, mens gruppen Ikke religiøs er mest fornøyd. Sammenlagt for svaralternativene ”svært god” eller ”god” fordelte gruppene: Alle 79,1 %, Kristen I 66,6 %, Kristen II 77,1 %, Religiøse 86,8 % og Ikke religiøse 92,9 %. Det er en stor forskjell mellom Kristen I og Ikke religiøs som nok er også kan forklares med de forventningene en har på forhånd og om de blir innfridd eller ikke. Selv om begge disse gruppene består av få informanter, noe som gjør at enkelt svar kan gi store utslag i disse gruppene. Vi kan derfor konkludere med at opplevelsen av møte med menigheten og presten blir mer positivt dess fjernere du er fra troen og kirken mens kristne er mer avdempet i sin vurdering. Men hovedinntrykket er likevel at dåpsforeldrene opplever møtet med menigheten positivt der 80,9 % opplever kontakten før dåpen som positiv (Svært god/god) og 77,3 ser på dåpssamtalen/samlingen på samme måte.

2.27 Vurdering av dåpsgudstjenesten

Spørsmål 21: Hvordan opplevde du/dere dåpsgudstjenesten?

	Alle	Far	Mor	Kristen I	Kristen II	Religiøs	Ikke Religiøs
Svært god	45,5	50	43,5	62,1	41,7	50,9	26,3
God	46,3	40	49,1	20,7	50,4	45,5	63,2
Nokså god	5,6	8,6	4,3	13,8	5,2	1,8	10,5
Litt dårlig	2,1	1,4	2,5	3,4	2,6	0	0
Dårlig	0,4	0	0,6	0	0	1,8	0
Svært dårlig	0	0	0	0	0	0	0

Dåpsforeldrene sitter igjen med en god opplevelse etter dåpsgudstjenesten, over 90 % prosent svarer ”svært god” eller ”god”. Det er 4 informanter som svarer ”litt dårlig” og en informant som svarer ”dårlig”.

Gruppen Kristen I svarer 62 % at det opplevde dåpsgudstjenesten som ”svært god” og dermed den gruppe som gav høyest skår på gudstjenesten. Men ser vi svaralternativene ”svært god” og ”god” så gjentar det seg at gruppen Kristen I er de som totalt sett er minst positiv, men forskjell er klart mindre her enn det vi så når det gjaldt dåpsamtale og kontakt med menigheten før dåpen. Svaralternativene ”svært god” og ”god” sammenlagt gav følgende resultat: Alle 91,8 %, Kristen I 82,8 %, Kristen II 92,1 %, Religiøs 96,4 % og Ikke religiøs 89,5 %. Det er relativt jevnt gruppene i mellom der gruppen Religiøs er mest positivt totalt sett mens Kristen I som er minst positive totalt sett er den gruppen som gir mest av den høyeste score.

2.28 De som ikke døpte sine barn

Det var bare 9 informanter som oppgav at barnet ikke var døpt. Det er et for lavt antall til at vi kan sammenligne det denne gruppen svarer i forhold til de som døpte svarte. Foreldrene til dem som ikke var blitt døpt fikk to spørsmål: 1. Hvilken markering har du/dere valgt ved barnets fødsel? 2 Hvor viktig for deg/dere var følgene grunner for å døpe barnet.

Spørsmål 22: Hvilken markering har du/dere valgt ved barnets fødsel?

Her svarer en informant at de skal ha dåp senere. Altså at de bare ikke er kommet så langt enda at dåpen er gjennomført. En annen svarer at de har hatt barnevelsignelse i annet kirkesamfunn. Navnemarkering i regi av Humanetisk forbund har tre stykker valgt. Mens to har valgt en privat markering. En informant oppgir at de ikke har hatt eller skal ha noen markering. De fordeler seg da i tre grupper humanetisk, privat og annen kristent/ikke dåp enda.

2.29 Begrunnelse for ikke å døpe

Spørsmål 23: Hvor viktig for deg/dere var følgende grunner for ikke å døpe barnet?

Om vi legger sammen de som har svart meget viktig eller viktig på hver av oppsatte årsakene til at de ikke valgte dåp og rangerer dem får vi følgende rekkefølge:

”Jeg/vi ville at barnet skulle bestemme selv senere i livet” (7 stk).

”Jeg/vi anser meg/oss ikke som troende” (5 stk).

”Jeg/begge følte sterkere tilknytning til et annet kirke/trossamfunn” (2 stk).

Grunner som liten tilknytning til kirken og press fra familie spilte ikke inn som viktige grunner.

Hovedårsakene til at de ikke døpte barnet var altså at barnet selv skulle få velge og at foreldrene anser seg for å være ikke troende. I Medlemsundersøkelsen (s. 47-48) ser vi noe av den samme begrunnelsen for ikke å døpe. Det at barnet skal få velge selv synes 70 % er viktig og dette er den grunnen som har klart størst oppslutning. Litt over 50 % begrunner valget om å ikke å døpe med at den andre forelderen ikke ønsket dåp og er dermed en viktigere begrunnelse enn at foreldrene opplevde seg som ikke troende. Opplevelsen av liten tilknytning til kirken er også en viktig grunn for ikke å velge dåp noe som rundt 40 % nevner.

2.30 Foreldre som ikke er medlem

	Forpliktelse til å gi barnet en kristen oppdragelse		
	Ja (53,9)	Nei (36,8)	Vet ikke (9,3)
Mor ikke medlem	70	30	0
Far ikke medlem	63,2	21,0	15,7

Undersøkelsen viser at både fedre og mødre som ikke er medlemmer legger mer vekt på at det ligger en forpliktelse i det å velge dåp enn det de andre som svarte gjør.

	Blir barnet Guds barn i dåpen		
	Ja (45,4)	Nei (27,6)	Vet ikke (27,0)
Mor ikke medlem	30	50	20
Far ikke medlem	25	58,3	16,7

Det er en markant forskjell på hva foreldre som ikke er medlem i Den norske kirke svarer på spørsmålet om de tror barnet blir Guds barn i dåpen, da svarer denne gruppen nei i 50 % av tilfellene som er dobbelt så høyt som alle besvarelsene under ett. Blant fedrene i denne gruppen så er det færre som bekjenner/regner som kristen mens for mødrene er det motsatt her er det langt flere som både regner som ”bekjennende kristne” og som regner som ”kristen men ikke bekjennende”.

2. 31 Informantens evaluering av undersøkelsen. Frisvarsdel.

I en frisvardel gir jeg informantene anledning til å evaluere selve spørreundersøkelsen. Det var 124 stykker som benyttet seg av den muligheten. Men ikke alle innspillene galt spørsmålene i seg selv men var generelle om hele problemstillingene som undersøkelsen reiste.

Det som var positive til undersøkelsen var 26 stykker som beskrev undersøkelsen som dekkende, gav et rett bilde, svaralternativene passet godt. Noen svarte bare ja.

De som kom med negative kommentarer om undersøkelsen var 8 stykker. De syntes av spørsmålene var delvis dekkende. Noen mente det var vanskelig å vite hva ”bekjennende kristen” betydde eller at det var vanskelig å besvare spørsmål om tro i et skjema.

Mange brukte også dette feltet til å uttrykke noe positivt om dåpstradisjonen, hele 64 informanter. Dåp er en fin markering og tradisjon. Dåpen er samlingspunkt i familien og kirken er en fin og høytidelig ramme. Kristne verdier viktig å ta vare på og er en del av Norsk identitet. Tradisjonen skaper trygghet. Det 27 av disse som sier noe positivt om tradisjonen som også sier noe positivt om kirken og den kristne tro. Og det er 13 som sier noe om tradisjon og valgfrihet.

Det er 9 stykker som omtaler tradisjon i negative vendinger der dåp blir omtalt som tradisjon men der de gir uttrykk for at dette er noe de gjør uten at de tror eller vil ha noe med kirken gjøre.

Det er 45 informanter som omtaler kirken og troen i positive ordelag. Det er viktig at barnet skulle bli Guds barn i dåpen, tro skaper trygghet, viktigheten av å vokse opp i menighet og få del i gode og kristne verdier. Kirken er en viktig kulturbærer, og kirken er viktig selv om de selv ikke har en tro. Noen sier også at det var godt å få Guds velsignelse i dåpen.

Dåpen gir valgfrihet er det 22 stykker som sier. Det å velge å følge tradisjon gir barnet valgmulighet senere. Barnet slipper å døpe seg som konfirmant eller voksen. Det ser da ut som om de ser det som en høyere terskel å bli døpt som voksen enn det melde seg ut.

Til slutt så er det 5 stykker som reagerer på at barnet blir Guds barn i dåpen og mener at her burde det være et svaralternativ at de mente at barnet allerede er Guds barn før dåpen. To svarer at foreldrene er uenige i synet på dåpen og det har gjort det vanskelig å svare på spørsmålene i undersøkelsen. Det er også et par stykker som uttrykker missnøye med dåpssamtalen og en informant som uttrykker missnøye med dåpsgudstjenesten.

Det er altså et klart flertal av de som svarte på dette spørsmålet som trekker inn andre ting enn selve spørsmålene i undersøkelsen. Med egne ord streker informantene her under ting som de synes er viktig. Valgte dåp på grunn av tradisjon. Positiv til kirken og kirkens tro selv om de ikke er aktive eller personlig troende, og det velger dåp fordi det gir barnet større valgfrihet.

2.32 Sentrale faktorer ved valg av dåp

A) Er du medlem i Den norske kirke og du har fått barn sammen med en person som også er medlem så det nesten helt sikkert at du døper barnet. Sannsynligheten for dette er over 90 %. Det er å være medlem er altså det viktigste kriteriet for om folk velger dåp eller ikke.

B) Når bare en av foreldrene er medlem synker dåpsprosenten mye, men fortsatt er det et flertall som døper barna sine. En kunne ha tenkt seg at når foreldrene tilhører to kirke-

/trossamfunn så ville fordelingen være 50/50. Men her spiller det ytre presset inn. Når det store flertallet i samfunnet døper barna sine i Den norske kirke så vil det føre til et press som gjør at medlemmer i Den norske kirke oftere vinner frem i valg av trossamfunn. Det er stor sannsynlighet for at dette presset forsvinner i takt med at dåpsprosenten faller og det ytre presset vil neste være borte hvis dåpsprosenten nærmer seg 50 %. Da vil det å velge dåp være et mer reelt valg og da vil ikke Den norske kirke ha den fordelten at folk velger dette kirke-/trossamfunn frem for andre fordi alle andre gjør det.

C) Når ingen av foreldrene er medlem er det nesten ingen som velger dåp i Den norske kirke. Dette er selvsagt naturlig men det viser at Den norske kirke ikke rekrutterer nye medlemmer blant annet protestantiske innvandrere

2.33 Tradisjon

Undersøkelsen viser at folk velger dåp på grunn av tradisjon. Svarene viser det klart og andre undersøkelser som Medlemsundersøkelsen og Foreldreundersøkelsen bekrefter dette. Noen få har i frisvar feltet i min undersøkelse understreket at de valgte dåp fordi det var en tradisjon. Jeg mener det er et uttrykk for at folk velger dåp for tradisjonens egen del og ikke for at den er knyttet til kirken eller troen. Det kan være at de som har følt et behov for å understreke dette opplever at mange spørsmål i undersøkelsen gir svaralternativ der dåpen kan begrunnes ut fra tro. Jeg har også en del spørsmål om tro og kirkelig aktivitet og det forteller på mange måter like mye, eventuelt mer, om meg enn om informantene. Informanter sier at de døper på grunn av tradisjon eller at de ville ha en fin seremoni, men valg av dåp sier lite om forhold til Den norske kirke eller den kristne tro.

2.34 Tro og tradisjon

Jeg spør i undersøkelsen hvilket forhold folk har til dåp i Den norske kirke, til den kristne tro og til gudstjeneste. Jeg antydte ovenfor at jeg mener at det er mye som tyder på at disse tre forholdene har lite med hverandre å gjøre. Det er selvsagt slik at kristne døper barna sine i større grad enn de som ikke definerer seg som religiøs. Men det er også kristne som ikke døper fordi de har et annet dåpsyn enn det Den norske kirke har. Vi ser også at ca. halvparten av de kristne ikke er særlig aktive nå det gjelder gudstjenestebesøk. Det er altså så ikke slik at kristne per definisjon går til gudstjeneste. Sammenligner vi Kristen II med gruppen Religiøse

så finner vi at disse to gruppene mener mye det samme i trosspørsmål og handler på samme måte når de velger dåp for eksempel.

Tydligst ser vi dette når jeg i min undersøkelse spør om folk er bekjennende kristen mens Øystese spør om de er kristne. Jeg får da et resultatet som da viser mer enn en halvering av oppslutning. Dette tyder på at begrepene vi bruker i slike undersøkelser får store utslag. Begrepene er hentet fra en kristen/religiøs sammenheng og svaret folk gir vil på mange måter være avhengig av hvilket miljø en vokste opp i. Det kan da være at personer som i enkelte sammenhenger vil oppfattes som kristen selv ikke ville definere seg som kristen mens for andre kan det være motsatt. Dette ser vi også i Foreldreundersøkelsen der 75 % av de som vokste opp i en kristen familie defineres seg selv som kristne. Miljøet en vokser opp i avgjør hvordan man forholder seg til ord og begreper senere i livet.

Jeg har brukt mange spørsmål som er hentet fra Medlemsundersøkelsen og Foreldreundersøkelsen. Det er viktig for å kunne sammenlikne men også for å kunne se endringer i folks holdninger. Men vi bør være forsiktige med å tolke en nedgang i antall bekjennende kristne som et tegn på at færre er kristne da det likegodt kan være færre som er vant med og bruker begrepet ”bekjennende”.

Det å plassere personer i båser har derfor begrenset verdi fordi tolkning av spørsmålene er så avhengig av hvilken bakgrunn informantene har. Det samme kan en da si om å spørre om intensjonen bak hvorfor folk handler slik som de gjør, noe jeg gjør i min undersøkelse.

2.35 Tradisjon og intensjon

Det er en stor forskjell mellom det på den ene siden å spørre om folks forhold til kirkelig handling som dåp og gudstjenestebesøk og det å spørre om trosspørsmål på den andre. Bruk av kirkelige handlinger har vi sett bygger mye på at folk tilhører en bestemt kulturell kontekst. Medlemmer i Den norske kirke er vokst opp i den kirken og det store flertallet av dem de har rundt seg har samme bakgrunn og handlingsmønster. Tradisjoner bygges opp fordi man repeterer bestemte handlingsmønster gang etter gang også i generasjon etter generasjon. Tradisjoner er på mange måter automatiserte læringsprosesser. Derfor er det ikke så rart at nesten alle hadde bestemt seg for om de skulle døpe barnet eller ikke før de fikk dåpsinvitasjonen. Det er derfor ikke utenkelig at folk ikke reflekterer så nøye over hvorfor de

handler som de gjør eller tenker så nøye over innholdet i dåpen når de bærer frem barnet til dåp.

Det er derfor tenkelig at det også er slik når det gjelder gudstjenestebesøk. De som har vært vant med å gå til gudstjeneste forsetter når de er voksne.

Tradisjonen blir da styrket og mer hold i hevd desto mer den blir repetert. Spørsmålet blir da hvorfor folk forsetter å repetere en handling gjennom generasjoner og hvor mye forståelsen av en handling har for å opprettholde samme handlingen.

Det er enklere å måle bruken av kirkelige handlinger og gudstjeneste en å måle hvor mange som opplever om et begrep er dekkende for deres religiøse tro. Dette fordi en kan måle objektivt hvor mange som bruker en kirkelig handling eller hvor ofte en person går til gudstjeneste. Men spørsmålet om trosspørsmål er i stor grad subjektivt som avhenger av personens bakgrunn og forståelse. Da blir det med en gang vanskeligere å lage gode kategorier som beskriver forholdene godt.

2.36 Møte med kirken

Undersøkelsen viser at folk opplever dåpen og forholdet til kirken som godt. Både dåpsnivasjonen, dåpssamtalen og dåpsgudstjenesten oppleves på en god og positiv måte. Det betyr at folks møte med kirken er godt. Men en kan spørre om det har noen overføringsverdi i den forstand at de dermed synes det andre kirken tilbyr og står for også er bra.

3 Drøfting av resultatet av undersøkelsen

Dette kapitlet skal jeg drøfte funnene i undersøkelsen i lys av annen forskning. Jeg vil se på forholdet mellom folk i dag har kirken og troen. Hvilken rolle kirkelige tradisjoner spiller i samfunnet og forholdet mellom de ulike kirkelige ritene. Til slutt vil jeg se på pluraliseringen vi ser i samfunnet og konsekvensen av indualiseringen.

3.1 Forhold til kirken og kristen tro

Når en leser svarene dåpsforeldrene gir på spørsmål om kirkegang og tro så kan en stille seg spørsmål om hvor kristen begrunnelsen for å velge dåp egentlig er.

Hegstad stiller samme spørsmålet på et mer generelt grunnlag i artikkelen "Hvor kristen er folkekirken" (Hegstad/Repstad 2002) hvor han og Repstad diskuterer dette spørsmålet.

Hegstad påpeker at Norge på den ene siden fremstår som svært religiøst der en stor andel av befolkningen er medlem i et kirkesamfunn der de fleste er medlem i Den norske kirke, men på den andre siden så er det få som er religiøst aktiv ved å gå til gudstjeneste. På mange måter stikk motsatt av det en kan finne for eksempel i USA (Hegstad/Repstad s.14).

Vi ser at i min undersøkelse er oppslutning om dåp svært høy. Over 90 % av medlemmene til Dnk velger dåp. Vi ser også at oppslutningen om gudstjeneste og kirkens tro til dels er lav. Også blant de som definerer seg som kristne er det relativt mange som ikke går jevnlig til gudstjeneste.

Hegstad konkluderer med at det er de folkekirkelige ritualene som er det sammenbindende element i folkekirken. Det er dette som etablerer og vedlikeholder folks forhold til kirken (Hegstad/Repstad s.15)

Det kan se ut som om det ikke er noen direkte sammenheng mellom tro, gudstjenestegang og bruk av kirkens ritualer.

Dette kan brukes til å kritisere kirken for å vedlikeholde tradisjonene og dermed beholde medlemmene uten at medlemmene og de som bruker kirkens ritualer er troende eller begrunner bruken av ritualene religiøst. En slik kritikk vil alltid kunne komme fra kirkekritiske miljø og fremsettes for å svekke kirkens legitimitet.

Når jeg sammenligner folks forhold dåp, gudstjenestegang og tro så er det fordi jeg har en tanke om at her ”bør” det være en sammenheng. Men det mye som tyder på at denne sammenhengen i det store og hele ikke er særlig sterk. Dette mener jeg det er viktig å ha klart for seg når vi skal prøve å forstå folks forhold til kirke og tro. Den ene måten å møte dette fra kirkens side er å definere dette som vanekristendom og dermed stille spørsmål ved folks intensjon for å døpe eller bruke andre av kirkens ritualer: Man kan ”overtolke” den store oppslutningen om kirken ritualer som et uttrykk for at folk har en tro innerst inne men den gir seg ikke utslag i gudstjenestegang eller oppslutning om kirken dogmer.

Kirken tok et oppgjør med en slik vanekristendom på slutten av 1800 tallet da man stilte spørsmål ved vanealtergang. Biskop Hille mente at vane bare bandt folk til kirken på en utvortes måte, altså med svake bånd, og at dette var en illegitim motivasjon for å gå til nattverd. (Sandvik s.7). Vane ble ikke godtatt som en god nok grunn til å gå til nattverd det var altså noen som ikke var verdig til gå til nattverd.

Jeg tror ikke det er noen stor grunn til å tro at Dnk vil utstøte dåpsbarn med samme begrunnelse. Men det kan være at kirken på et tidspunkt får et behov for å understreke at det er en sammenheng mellom tro og dåp, og at en ved dåpen blir døpt inn i et tros- og gudstjenestefelleskap. Da er det viktig at kirken forkynner dette uten å dra folks intensjoner i tvil. Liturgien inneholder spørsmål og forpliktelser både til foreldre og faddere som man kan stille spørsmål om foreldre/faddere svarer gjennomtenkt på når de sier ja til å oppdra barnet i den kristne tro og lære barnet å gå til gudstjeneste og bruke nattverden.

På den andre siden så kan det være uheldig å overtolke folks tro og tilknytning til Dnk selv om de slutter opp om dåpen i stor grad. Dette kan føre til en type dobbeltkommunikasjon der folk opplever at kirken legger mer i den kirkelige handlingen en det folk selv gjør. Vi kan gjøre folk urett ved at når de døper barna sine på grunn av tradisjon og det at det har vokst opp i en kultur der det å døpe barna sine er vanlig så tolker vi det som et uttrykk for tro eller positivt oppfattning av kirken som sådan.

Repstad mener at spørreundersøkelser som Medlemsundersøkelsen, og dermed også min undersøkelse med sine ferdigformulerte svar, gjør det lett å generalisere fra de spurte til hele medlemsmassen men at vi ikke får innsikt i nyanser, fortolkninger og tvil som ligger bak folk

sine svar. (Hegstad/Repstad s. 19). Det er et viktig poeng å få frem at ulike måter å gjennomføre undersøkelser på har sine svake og sterke sider, og når undersøkelsene leses og skal forstås så må en være klar over disse svakhetene og styrkene.

Selv valgte jeg en kvantitativ metode nettopp med tanke på å ikke overtolke troen som en viktig beveggrunn for å døpe. En kvalitativ undersøkelse der jeg hadde intervjuet folk om valg av dåp og tro ville nok ha fått frem flere nyanser i folks tro og valg, men det kunne også ha ført til at jeg da hadde laget et intervju der forutsetningen var at det er en sammenheng mellom tro og dåp, noe som vi ser i kvantitative undersøkelsen at så ikke tilfelle.

Prestene gjennomfører dåpssamtale før dåpen og er dermed i samme situasjon som det vi har i kvalitativ undersøkelse. Jeg opplever det da viktig at vi i større grad også nærmer oss spørsmålet med kvantitative metoder slik at vi kan få frem nyansene og fordi kirken som sådan får det aller meste av sin informasjon via samtaler og kvalitative undersøkelser.

Kanskje får vi litt annerledes svar når disse gis anonymt og man kan svare på spørsmål om begrunnelse for dåp og tro litt uavhengig av hverandre enn det vi da får i en samtale/intervjusituasjon.

Folks forhold til dåp og andre kirkelige ritualer har alltid hatt en dobbelhet i seg. På den ene siden drevet av tro og på den andre siden en mer allmenn motivasjon.

Hegstad påpeker at ”denne dobbelheten mellom ritualenes karakter av religiøse handlinger og mer allmenne overgangsriter er for så vidt ikke noe problematisk eller merkelig, hverken i teologisk eller sosiologisk perspektiv. Forholdet mellom religiøse og andre dimensjoner ved ritualer kunne variere over tid” (Hegstad/Repstad 2002 s. 16).

Han nevner da eksempelet med nattverden som har gått fra å være allmenn til å bli mer internt religiøst. Religiøse handlinger kan i perioder få mer allment preg og fungere mer i en familiær samfunnssammenheng mens i andre perioder får samme ritualer en spesifikk religiøs betydning.

Vi har tidligere nevnt at kirken endret tilnærmingen til nattverd på en slik måte at det ble mer spesifikt religiøst. Men det kan også være samfunnet som nærmer seg, eventuelt fjerner seg, fra kirkens ritualer slik vi har sett i forbindelse med konfirmasjonsundervisning og dåpsopplæring som før var en del av den offentlige skolen sitt ansvar men som nå er blitt kirkens ansvar. De kirkelige handlingene kan også få en annen karakter ved foreksempel

innvandring og at samfunnet blir mer pluralistisk gjør at folk får valgfrihet og som gjør at det som før var allment blir mer internt i det enkelte trossamfunn.

3.2 Tradisjon

Dåp har vært en tradisjon i Norge i 1000 år og tradisjonen har favnet hele folket. Den arbeidet seg inn i folket og er blitt en del av vår kultur og historie. Da dåpsprosenten begynte å falle på 1970 tallet så var det en stor endring i en lang tradisjon og en viktig endring i folks forhold til Den norske kirke. Fra midten av 90-tallet kom kirken i en ny situasjon som den ikke har vært i før i de siste 1000 år, for nå møter kirken foreldre som ikke er døpt og som ikke er en del av den tradisjonsformidling som kirken står for selv om de har vokst opp i Norge.

Det er ikke lenger slik at alle blir invitert til dåp i Den norske kirke. Kirken inviterer bare de som ”tilhører” kirken, ganske enkelt fordi kirken bare får fødselsmeldinger for de barna som tilhører kirken. Vi ser også at dåpsprosenten faller betydelig når en av foreldrene ikke er medlem og nærmer seg null når ingen av foreldrene er medlem.

Når en faller ut av tradisjonen eller ikke har vært en del av den så virker det som om tradisjon fungerer som en effektiv mur. Den samme tradisjonen som har holdt hele folket innenfor kirken i 1000 år den virker nå som en uoverstigelig mur.

Det er da en utfordring for kirken at den ikke kan bare forsette med tradisjonsformidling slik den har gjort i århundrer men må tenke tradisjonsformidling på tvers av ulike grenser altså misjonering, hvis de ønsker å nå de som står utenfor tradisjonen. Dette kan føre til at en må tenke nytt om det å være en folkekirke.

Bekjennende kristne som enten har vokst opp i utlandet eller i karismatiske miljøer i Norge og som nå har funnet sin plass i Den norske kirke kan man ikke uten videre regne med overtar Den norske kirkes syn på dåpen. Vi kan etter hvert få flere voksne kristne som ikke er døpt fordi de er vokst opp med voksendåp men aldri ble døpt selv. Den norske kirke får da en utfordring til ikke bare å videreformidle dåpstradisjonen men også formidle det dåpssyn som ligger til grunn for tradisjonen.

3.5 Riter – liturgi

Tidligere har vi sett på at kirkens riter har en dobbelhet knyttet til seg. På den ene siden kan de forstås som rent religiøse handlinger men på den andre side så har riten også et allmennmenneskelig funksjon som for eksempel overgangsrite.

Når en kirke henvender seg til folk via riter så henvender man seg til det allmennmenneskelige og allmennreligiøse i samfunnet. Kirken går da og skaper et ritual som gir folk mening i den situasjonen de er i. Kirken forkynner evangeliet ved å lage en liturgi bygd på Guds ord som uttrykker kirkens lære om det som riten omhandler.

Kirkens lære blir da en del av folks kunnskap, historie og kultur. Det religiøse blandes med det allmennmenneskelige ved at riten gjentas og gjentas mange ganger, i generasjon etter generasjon. Kirken tilbyr riter med et klart bibelsk fundament som er tilpasset folks livssituasjon og lokale tradisjoner. Og dette gjør at ritene blir så slitesterke at de holder i århundrer. Dette er de kirkelige ritualene sin styrke.

Svakheten til denne formidlingsmåten er at hvis folk mister hele eller deler av innholdet i riten så fyller de det med sitt eget innhold eller det allmennmenneskelige. Om kirken ikke klarer å få formidlet innholdet i riten så kan kirken komme til å bekrefte den forståelsen folk har fra før. Kirken bekrefter da folks egen oppfatning i stedet for å lære dem kirkens egen forståelse. Når denne prosessen får forsette lenge nok tømmes ritualer for sitt religiøse innhold og blir mer og mer allmennmenneskelig. Til slutt dør ritualer ut eller det blir eluderende og bare en del av det indre kirkelige miljø.

Denne tradisjonsformidlingen er på mange måter avhengig av at kirken kontrollerer opplæringen i ritualene. Man må lære ritualene så godt at de blir automatisert. Går vi tilbake i historien da skolen stod for dåpsopplæringen så lærte man salmene utenat, man lærte bekjennelsen, fader vår og de viktige bibelfortellingene. Når man da kom til kirke, enten til gudstjeneste eller kirkelig handling, så kjente folk dette igjen og følte en tilhørighet fordi men hadde noe felles som alle kunne. Forkynnelsen kunne da henges på noen knagger som en visste at alle kunne og kjente til.

Ritualene som skal være for alle blir da avhengige av at alle får opplæring i å bruke dem. Denne type formidling fungerer best i en homogen sammenheng og en får en del utfordringer når innholdet ritualet ikke er kjent av alle slik det raskt blir når samfunnet blir mer pluralistisk.

3.5 Ulike riter

En annen utfordring er å sette ritene inn i en sammenheng. Selv om oppslutningen om dåp og gravferd fortsatt er stor så har kirken opplevd kraftig nedgang i antall konfirmerte og kirkelig vigsel. De som er medlemmer av kirken men velger ut de ritualene de ønsker mens de lar vær å bruke andre. Noen ritualer hører nært sammen som dåp og konfirmasjon. Men også dåp og gudstjeneste hører nøye sammen. Barnet blir tatt opp i det kristne felleskap i dåpen og det kristne fellesskapet gir seg uttrykk i gudstjenesten. Derfor formanes foreldre og faddere til bruke Herrens nattverd. Det kan raskt bare bli ord når dette bare blir sagt og dåpen skjer i en gudstjeneste hvor det ikke er nattverd.

I den katolske kirke er det ofte nattverd i kirkelige handlinger både dåp, konfirmasjon vigsel og begravelse. Nattverd blir noe som skaper en sammenheng mellom de ulike kirkelige handlingene. Når også nattverden er en del av de store gudstjenestene som for eksempel julaften så blir nattverden noe "alle" katolikker får et forhold til fordi nattverden er noe man møter på alle de folkekirkelige arenaene. Gudstjenestefeiring med nattverd blir da noe som skaper gjenkjennelse for en katolikk og kirken har synliggjort at det er en sammenheng mellom kirkelige handlinger, høytider og gudstjenester. Og denne sammenhengen blir også tydelig for de som ikke er faste kirkegjengere. Det store nattverdfallet er mye av årsaken til at denne sammenhengen er borte i Den norske kirke og kirken har derfor en stor oppgave med å sette de kirkelige handlingene/ritene inn i en sammenheng. De kirkelige handlingene som kunne ha vært en opplæring i gudstjeneste blir ikke det fordi vi lar den kirkelige handlingen eller de kirkelige høytider blir separert fra gudstjenestelivet som sådan.

3.5 Tradisjon som press

I undersøkelsen min ser vi at få oppgir at de følte på et direkte press for å døpe. Dette er et inntrykk som også Medlemsundersøkelsen og Foreldreundersøkelsen bekrefter.

En ting er et direkte press der besteforeldre eller andre nære pårørende gir uttrykk for at de ønsker at barnet skal bli døpt selv om foreldrene i utgangspunktet ikke ønsker dette.

En annen ting er at når mange i et samfunn handler på en bestemt måte i en bestemt situasjon så etableres det et ytre press for å gjøre det samme. Dåp har vært en tradisjon som et samlet folk i Norge har hatt felles i århundrer. Både det at en situasjon har blitt løst på en bestemt måte i generasjoner og det at det har vært få alternativer gjør at presset kan være stor for at en skal handle på en bestemt måte. Dette presset opplever nok ikke folk som et press på samme måte som om nært deg hadde bedt deg handle på en bestemt måte. Vi ser dette tydelig når over 80 % sier det var en selvfølge hvorvidt barnet skulle døpes eller ikke.

Dette presset er det naturlig å tenke seg vil avta etter hvert som dåpsprosenten faller og valgalternative blir flere. Hvis dåpsprosenten faller under 60 % vil jeg tro at folk opplever at de får et reelt valg om de skal døpe barnet eller ikke og også selv føler at de bevisst må velge det ene framfor det andre fordi omgivelsene ikke lenger gir et entydig svar.

Når vi hadde nedgang i dåpsprosenten i fra 1970 til 1987 så fikk vi en motreaksjon som førte at dåpsprosenten stabiliserte seg på et litt høyere nivå, før vi fikk et nytt fall 11-12 år senere (når de som ikke ble døpt på 70 tallet selv ble foreldre). Det er fullt mulig at vi etter en tid igjen vil få en utflatning og enda til oppgang, men jeg tror dette vil være avhengig av at flertallet i samfunnet fortsatt døper sine barn.

Dette ytre presset skyldes en gruppedynamikk og har ikke noe religiøst ved seg eller at hvordan kirken fremstår i samfunnet som sådan. Derfor ser vi at dåpsprosenten ikke går opp og ned i takt med kirkens popularitet og kirken standpunkt i ulike saker. I perioden 1970 til 1987 og fra 1999 og frem til i dag så ser vi dåpsprosenten faller jevnt og trutt hvert år, det går ikke i bølgedaler men utvikling er jevn over tid. Derfor trekker jeg den konklusjonen at utviklingen skyldes at det er mer allmenne faktorer som spiller inn og ikke endringer som skyldes kirkens popularitet fra dag til dag eller sak til sak.

Et annet ytre press som vi har sett gjennom historien er presset som ble skapt fordi kirke og stat var nært knyttet til hverandre. Medlem i Dnk og borger av Norge var to sider av samme sak. Lovverket i Norge bruker da også begrepet "dissenter" om andre trossamfunn, altså noen som "avviker" fra normalen.

En person kom til meg på menighetskontoret og skulle få bekreftet at han ikke stod i kirken medlemsregister. Han fortalte at da han skulle starte sin yrkeskarriere som sjømann 50 år tilbake i tid måtte han ha med seg dåpsattest. Da han ikke var døpt fikk han beskjed om å gå til presten for å få fødselsattest. Det var kirken som skrev ut fødselsattester og dermed hadde kirken og presten full kontroll også med de som ikke var døpt. Denne mannen som leverte fødselsattest i stedet for dåpsattest avslørte også overfor sin arbeidsgiver at at han ikke var døpt eller medlem av kirken. Vi kan da lett se at dette skapte et skille mellom det å være innenfor eller det være utenfor eller dissenter. Spesielt sterkt må dette ha opplevdes i små byer og bygder.

I Norge skjedde selve kristningen med tvang og senere hadde vi lover som påbød kirkegang og nattverdgang. Skolen stod for kirkens dåpsundervisning frem til 1969. Dette må ha ført til sterkt press utenifra. Og det kan ha ført til at folks behov for ikke å føle seg utenfor har ført til at de har brukt kirkens handlinger selv om de ikke alltid gikk god for innholdet i disse. Noen har da valgt å ha et minimumsforhold til kirken der de døpte, konfirmerte seg og ble gravlagt med kirkens ritualer, og kanskje gikk til gudstjeneste av og til.

I en undersøkelse har Per Petterson intervjuet 29 informanter om deres erfaringer med Den svenske kyrkan. Den viser at de har tillitt til kirken og at medlemskapet skaper trygghet og identitet samtidig som de har ambivalens i sin holdning til kirken og dens ritualer. (Hegstad/Repstad s.20). Ritualene skaper trygghet og identitet. Ritualene oppleves som høytidelige og fine og formidler positive verdier. Samtidig opplever mange et behov for å distansere seg fra kirken som institusjon og til kirkens tro. Ritualene blir et kompromiss mellom å formidle høytid, identitet, trygghet og tro som både folk og kirke kan leve med. Kirkens tro skaper rammen mens folk egen tro og verdier former stor grad av innholdet. Dette kommer tydelig frem når jeg spør om barnet blir Guds barn i dåpen, der under halvparten av Kristen I, religiøs og ikke religiøs ikke svarer "ja" på dette spørsmålet. Det er også mange som svarer vet ikke på dette spørsmålet. Selv om det er usikkerhet og motstand mot dette elementet i kirkens forståelse av dåpen så hindrer altså ikke dette folk i å døpe sine barn.

3.6 Sosialt trykk

Lundby skriver: ”For å kunne opprettholde en folkekirke, må det sosiale trykk i religiøse spørsmål gå i retning av det lokale folkekirkemiljø og ikke bort fra det. En folkekirke krever tilstrekkelig deltagelse fra befolkningen til at folkekirkelulturen opprettholdes som en del av allmennkulturen. Og denne deltagelsen må være lokal, fordi folkekirken er organisert territorielt og dermed lokalt. Fortsatt forutsetter at lokal folkekirkkultur består i de fleste av landets lokalmiljøer.” (Lundby 1987 s. 250).

Folkekirken er på mange måter avhengig av dette ytre presset fra samfunnet til å bruke kirkelige handlinger for å fungere godt. Det her to forhold som er viktig. Det ene er at kirken får hjelp av samfunnet til å lage et press til å bruke kirkelige handlinger. Dette kan av mange oppleves som en maktutøvelse. Kirken bør ta denne følelsen på alvor selv om kirken selv opplever at de bevisst velger å utsette folk for dette presset. Det andre er at de kirkelige ritene også i viss grad henvender seg til allmennreligiøse og allmennmenneskelige strømninger. Noe av styrken i de kirkelige ritene er nettopp det at de knytter sammen menneskets livssituasjon med det bibelske budskap. Men kirken bør ikke støte fra seg folk som bruker kirkelige riter fordi de har gal forståelse eller gale intensjoner for å bruke disse ritene.

På den andre side må ikke kirken legge opp til en praksis der ritene fullt og helt blir på folk egne premisser, der ritene til slutt blir helt og fullt privatisert. Ritene og tradisjonen dør når de blir helt privatisert, men de dør også når det ikke lenger er et kristen felleskap som ritene springer ut i fra.

Kirkens utfordringer blir derfor å tilby riter med et klart bibelsk fundament men som er tilpasset folk livssituasjon og de lokale tradisjoner. I forkynnelsen og i informasjonen om ritene er det viktig å holde frem innholdet i ritene slik at en former folk forståelse av disse. Men det store nattverdfallet viser oss at kirken ikke må støte folk vekk på grunnlag av det kirken tror er folk beveggrunn til å velge å bruke ritene.

3.7 Pluralisme

Vi har tidligere i oppgaven sett på at folk i dag har flere valgmuligheter og at kirken har mistet noe av den totale dominansen som den hadde tidlige. Men betyr det at samfunnet er

pluralistisk i religiøs forstand? I boken "Religion i dagens Norge" (Schmidt s 25-) stiller Ulla Schmidt dette spørsmålet i kapittelet "Norge: Et religiøst pluralistisk samfunn". Hun tar da utgangspunkt i James Beckford og hans tre dimensjoner ved et samfunns religiøse pluralisme for å finne ut om Norge ut i fra disse dimensjonene kan regnes som religiøst pluralistisk.

Disse tre dimensjonene er:

Er samfunnet preget av religiøst diversitet, det vil si religiøst mangfold, forskjellighet og variasjon.

Omfanget av eller anerkjennelse av ulike religiøse grupper og livssynsgrupper i samfunn og offentlighet.

Eksplisitt støtte til eller verdsetting av religiøst mangfold som et moralsk og politisk gode i samfunnet.

Sett i forhold til den første dimensjonen så har vi i Norge mange tros- og livssynssamfunn og sånn sett preget av et religiøst mangfold. Fra 1980 til 2009 faller prosentandelen medlemmer i Den norske kirke fra 87,8 % – 80,7 %, mens medlemmer i andre trossamfunn og livssynssamfunn har økt fra 3,8 % til 9,0 % og de som ikke er medlem i noe trossamfunn har økt fra 3,2 % og til 10,3 %.

Det har også skjedd en forskyvning internt i gruppen andre trossamfunn og livssyn påpeker Schmidt. Hun konkluderer med at i 1990 var gruppen preget av frikirkelighet og sekulær livssynshumanisme. Mens det skjer en forskyvning utover 90-tallet og de første 10 år av 2000-tallet, der andre protestantiske kirkesamfunn synker og den katolske kirke øker, og gruppen ikke-kristne trossamfunn øker, spesielt Islam, mens livssynshumanistene har relativ stabil oppslutning (Schmidt 2010 s 28). Jeg mener at dette viser at pluraliseringen av all hovedsak skyldes innvandring mens avskalling fra Den norske kirke spiller mindre rolle. Og at avskalling fra Den norske kirke i dag kanskje spiller mindre rolle da vi ser at for eksempel livssynshumanistene har relativ stabil oppslutning. Det er blitt flere som tilhører andre tros- og livssynssamfunn og det er blitt et bredere spekter av trossamfunn som i større grad representerer religiøse og livssynmessige tradisjoner som mer fjerne fra det tradisjonelt har vært det vanlige i Norge. Islamske menigheter og forsamlinger er nå det største trossamfunnet/religion utenom Den norske kirke og den katolske kirke er det største kristne trossamfunnet. I tillegg peker Schmidt på at denne økningen i religiøs pluralisme er ulikt fordelt mellom storbyene med Oslo i førersetet på den ene siden og resten av landet på den

andre. Hun nevner for eksempel at 7 % tilhører Islam i Oslo mot 1,8 % i landet som helhet, og at bare 61,6 % tilhører Den norske kirke i Oslo mot 82,1 i landet som helhet (Schmidt s 34).

Den andre drivkraft er endringen i religiøs og livssynsmessig tilhørighet blant de som allerede bor i Norge. Her spiller urbanisering, økt eksponering fra andre religioner og livssyn, økonomi, utdanning og endre familieforhold inn. Schmidt peker på at endring i overordnede verdsett og mønstre for selvtoolkning derfor vil prege religiøs og livssynsmessige tilhørighet og selvforståelse. Hun trekker da frem individualisering som et viktig element i pluraliseringen, der tradisjoner, sedvane og konvensjoner svekkes som det som former menneskers valg og handlinger. Det å "være seg selv" er det som i høy grad bestemmer valg og handlinger. Det å være i takt med seg selv er viktigere enn å være i takt med tradisjoner og konvensjoner. (Schmidt s 36). Her mener jeg at vi kan finne noe av årsaken til at jeg i min undersøkelse ikke finner noen sammenheng mellom tro, gudstjenestegang og bruk av kirkelige handlinger. Jeg er enig med Schmidt at dette svekker tradisjonene som det som former mennesker valg men jeg ser også at dette fører at kirkelige handlinger blir brukt uavhengig av kirkelige handlinger og uavhengig av om personen deler kirkens tro.

Utmeldingen fra Den norske kirke har ligget jevnt de siste årene, med noen topper. Schmidt henviser til at vi får noen topper og utmeldingsbølger som kan ha bakgrunn i ulike konflikt saker som for eksempel stat/kirke og utnevning av biskoper. Men den jevne og langsomme strømmen av utmeldinger bygger mer på at medlemskap i Den norske kirke ikke lenger er i tråd med å være "hvem jeg er". Det er trolig at disse årsakene henger sammen. Den underliggende årsaken kan være individualiseringen som fører til at enkelte ikke lenger ønsker å være medlemmer i Den norske kirke men det som utløser selve utmeldingen kan være en konkret sak der Den norske kirke kommer dårlig ut enten på det personlige plan eller i media (Schmidt 2010 s 36-37).

Sammenfattet kan vi si at Norge er blitt mer pluralisert de siste årene men sett utenfra fremstår Norge fortsatt relativt homogent. Samtidig skjer det en individualisering som gjør at valg av religiøs tilhørighet avgjøres mer av personlige vurderinger enn av tradisjoner og sedvane.

Den andre dimensjonen som Beckford bruker for finne ut om et samfunn er pluralistisk eller ikke er graden av aksept, anerkjennelse og verdsettning av religiøse og livssynsmessige

grupperinger og tradisjoner i samfunnet. Også her mener Schmidt at Norge har gått i en mer pluralistisk retning. Hun nevner både nyordningen av forholdet mellom Den norske kirke og staten som startet med stat/kirkeforliket i Stortinget i 2008, en økende anerkjennelse av andre religiøse og livssyns minoriteter i religionsundervisningen i skolen. Også i institusjonene ser det ut til at det er en større bevissthet om og vilje til å legge til rette for religionsutøvelse, både individuelt men også kollektivt. Schmidt konkluderer med at: ”Sammenfattende fremstår Norge som relativt sterkt religiøst pluralisert når det gjelder offentlig anerkjennelse og aspekt av ulike religiøse og livssynsmessige tradisjoner, overbevisninger og praksis. Samtidig er dette en pluralisering som hele tiden utspiller seg på bakgrunn av en særlig anerkjennelse av Den norske kirke som en del av det offisielle statsapparatet.” (Schmidt s. 40)

Den tredje dimensjon til Beckford går på i hvor stor grad religion og livssyn møter aksept og anerkjennelse i befolkningen. Her tar Schmidt utgangspunkt i undersøkelsen Religion 2008. I den undersøkelsen svarer 76 % at de er enig i at ”Vi må respektere alle religioner”, mens det er 45 % som mener at ”Alle religiøse grupper i Norge bør ha like rettigheter.” Hun konkluderer med at religion som tradisjon møter stor aksept, mens religion som sosial praksis bare får betinget aksept. I samme undersøkelse sier over 50 % at det er grunnleggende sannheter i alle religioner. Dette er en positiv vurdering av andre religioner og at disse kan gi oss tilgang til en større rikdom av innsikter og sannheter (Schmidt 2010 s 41).

Schmidt sin analyse av Norge med Beckford tre dimensjoner viser at Norge er blitt mer pluralistisk de siste årene og at Den norske kirke har mistet mye av sitt hegemoni ved at staten legger til rette for mangfold og lik behandling av alle religioner og livssyn. Men Norge er ikke pluralisert i den betydning at ingen religion har et hegemoni eller der ulike trossamfunn er jevnbyrdige og forholder seg til en felles nøytral samfunnsarena.

Jeg vil legge til at pluraliseringen av Norge har gått relativt fort og det har skjedd store endringer de siste 30-40 år. I dag ser vi i større grad på andre religioner, kirkesamfunn og livssyn som selvstendige tradisjoner og ikke bare motsatser til Den norske kirke, slik Humanetisk forbund var en ikke religiøs motsats og frikirkene var en kirkelig motsats til Den norske kirke.

Nå fremstår ulike religioner og kirkesamfunn som selvstendige og skaper mangfold og valgmuligheter selv om Den norske kirke fortsatt har et tallmessig, kulturelt, historisk og

lovmessig dominant posisjon. Det norske samfunnet er blitt mer pluralistisk men det er nok også avhengig fra hvilken vinkel vi ser på det fra: Utenifra, som representant for det store flertall i Norge eller fra en av de religiøse minoritetene i Norge sitt ståsted.

4 Praktisk teologiske utfordringer

I dette kapittelet vil jeg se på praktisk teologiske utfordringer står vi overfor i møte med utviklingen jeg har beskrevet på grunnlaget av min undersøkelse. Det vil si hvordan en skal møte utviklingen med de synkende dåpstallene. Møte utfordringene knyttet til at tradisjon kan være ekskluderende og at tradisjon kanskje etter hvert komme til å spille en annen rolle en tidligere. Hvordan bør trossopplæringen legges opp for å skape sammenhenger mellom tro, trosfellesskapet og kirkelige riter.

4.1 Synkende dåpsprosent

Dåpsprosenten synker og i 2010 er den kommet ned i 66,3 prosent som er 18 % lavere enn den var i 1987 da vi fikk en utflatning etter den første nedgangsperioden mellom 1970 og 1987 (Kirkens årbok). I den siste perioden har vi nå altså hatt en like stor nedgang på 13 år som det vi hadde på 17 år i den første nedgangsfasen.

Det som kirken bør bekymre seg over er at nå blir sakte men sikkert det ytre presset rundt dåpen blir borte. Det er to viktige element i dette ytre presset som nå forsvinner. Det ene er at dåpsprosenten nå nærmer seg et punkt at ikke lenger et klart flertall døper. I første nedgangsperiode så falt dåpsprosenten fra et nivå på 96 % som er så høyt at en kunne si at "alle" ble døpt og ned til 79 %, som er nivå der vi kan si at det store flertall ble døpt.

Det andre som har skjedd er prosessen der dåp og folkeregistrering er blitt skilt, konfirmasjon som avslutning av skolegang og overgang voksenliv/arbeidsliv er borte og dåpsopplæringen i skolen er avsluttet. På mange måter skal kirken være glad for en utvikling i retning av å bli et selvstendig trossamfunn på lik linje med andre trossamfunn, men kirken kan ikke undervurdere at dåpstallene indikerer at kirken er i en nedadgående spiral som kan bli vanskelig å stoppe.

Den første nedgangsperioden varte i 17 år mens den andre har vart i 13 år (fra 1997 til 2010). Om den varer den i ytterligere 4-5 år til så er det stor sannsynlighet for at dåpsprosenten vil falle under 60 %. Da er det en stor sannsynlighet for at vi ikke får en utflatning sånn som sist men heller en jevn nedgang til vi når bunn der de som døper sine barn gjør det fordi de har et godt og positivt forhold til Den norske kirke

Her er det to forhold som er viktig å holde i fra hverandre. Det ene dåpsprosenten forstått som døpte i Den norske kirke i forhold til antall fødte i Norge. Det andre er dåpsprosenten blant dem som tilhører Den norske kirke.

Det er sannsynlig at når vi nærmer oss en dåpsprosent på 50 % av antall fødte så vil vi se en avskalling også blant dem som "tilhører" Den norske kirke. Dette fordi også disse da vil oppleve det å døpe som et reelt valg.

Jeg ser det slik at Den norske kirke har en kjerne av medlemmer. Kjernen har to lag. Det ytre laget i kjernen er de som har et positivt forhold til kirken og gjerne vil tilhøre den, den innerste delen av kjernen består av de som er bevisst sin kristne tro og tilhørighet til kirken.

Det kan være vanskelig å eksakt anslå hvor store disse gruppene er men noen tall kan indikere det. Jeg vil anslå at hele kjernen av medlemmene i Den norske kirke består av de som definerer seg enten i gruppene Kristen I eller Kristen II eller ca 60 %. Da min undersøkelse i hovedsak baserer seg på medlemmer i Den norske kirke så er det da snakk om 60 % av medlemmene i Den norske kirke og ikke hele befolkningen. En annen indikator er de som sier at de valgte dåp fordi de ønsket at barnet skulle være en del av kirken, ca 70 % av informantene. Jeg anslår altså kjernen i medlemsmassen til en plass mellom 60-70 % av medlemmene i Den norske kirke.

Den innerste del av kjernen regner jeg dem som definerer seg i gruppen Kristen I (12,6 %) og de som svarer bekreftende på påstanden "Jesus er min frelser som døde for mine synder" (27,9 %). Den norske kirke har altså en indre kjerne som identifiserer seg med det grunnleggende i kristen tro på rundt 20 % av medlemsmassen. Mellom disse to lagene i kjernen finner vi dem som mener at barnet blir Guds barn i dåpen (45 %) og de som mener det ligger en forpliktelse i det å døpe (54 %), altså rundt 50 % av medlemmene. Det blir da viktig for kirken i møte med nettopp disse gruppene og bevisstgjøre dem på deres forhold til Den norske kirke.

Dåpsprosenten blant de barna som "tilhører" Den norske kirke tror jeg vil falle ned mot 70 % når det ytre presset faller bort det vil si når dåpsprosenten i hele folket nærmer seg 50 %.

4.2 Tradisjoner

Kirkens riter lager tradisjoner som holder seg i århundre etter århundre selv om formen til ritene endres over tid. Ritene former kulturen og samfunnet og i Norge har en kirkes riter fått prege hele samfunnet med myndighetens velsignelse. Norge har derfor blitt et homogent land der kirken tro, riter og organisasjon har vært en del av hele folkets liv på godt og vondt.

Gjennom liturgien knyttet til de ulike ritene har kirken forkynt sin lære og opplæring og ritene har vært vevd i sammen. Ritene har vært en viktig del folks hverdag spesielt ved de store overgangene i livet: fødsel/dåp, voksen/konfirmant, giftermål og gravferd.

Kirken har tilbudt riter som folk har oppfattet som menigfulle i den situasjon de har vært i og kirken har fått forkynde sitt budskap inn i en slik tradisjon. Selv om liturgien har presentert kirken lære så er det også mye allmenn religiøs tilnærming kirken har brukt når ritene har blitt brukt til å lage tradisjoner. Ritene har blitt folkelige tradisjoner med mange kulturelle og religiøse tradisjoner som ikke nødvendigvis er kristne.

Tradisjonene har vokst seg sterke og som vi har sett på tidligere så kan en tradisjon veksle mellom å være en viktig del av allmennkulturen til å bli mer indre kirkelig slik vi har sett når det gjelder nattverden.

Tradisjonene bygges sterke ved stadig å bli gjentatt. Det å gjenta en tradisjon skaper gjenkjennelse som igjen skaper trygghet. Ritualet blir tilslutt en selvfølge og gjentas nærmest som refleks bevegelse uten at folk nødvendigvis tenker over hvorfor de gjør det. Vi har i undersøkelsen sett at folk bestemmer seg får døpe eller ikke før de får dåpsinvitasjonen (95 %).

Ida Marie Høeg henviser i artikkelen ”Jeg døper deg til Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn” til ulike syn på dåpen som tradisjonsformidling. Hun mener at i Connertons perspektiv så er dåpen en form for kroppslig kulturell handling hvor dåpen gjør noe fysisk med dem som deltar. Dåpstradisjonen blir avleiret i de tilstedeværendes kropp som kognitiv hukommelse og vanedannelse (Høeg 2002 s. 41). Hun henviser også til Reimers som ser på dåpen som en kulturell handling i lojalitet til kollektivet (Høeg 2002 s. 42), og Pettersons som sier at i Sverige så har en fått tette bånd mellom kirkelig tradisjon og identitet fordi nasjonal,

kulturell og religiøs identitet har i Sverige i flere hundre år utgjort en udelelig enhet (Høeg 2002 s.43). Tradisjon er altså del av den sosiale hukommelse, der historie, kultur, nasjonale, religiøse, slekt og personlige interesser utgjør en helhet. Høeg konkluderer med at: ”Ved livetshøydepunkter søker foreldre til en felles historie for å markere barnets komme og familiens endrede status. Den sosiale hukommelsen som ritualet implisitt ivaretar og opprettholder gjennom det kroppslige og performative språket, forstår jeg som et positivt minnesmateriale foreldrene velger å gjøre bruk av” (Høeg 2002 s. 45).

Men her kommer kirkens store utfordring. Når tradisjon er så viktig i folks bruk av kirkens ritualer så fungerer også tradisjonen som en effektiv mur for de som har falt ut av tradisjonen eller som aldri har vært en del av den.

Vi ser dette på flere måter. Det kan være at foreldrene har to forskjellige tradisjoner. Da faller hele argumentet med tradisjon bort fordi minst en av dem ikke kan få videreført sin egen tradisjon.

Vi ser det også ved at noen står uten tradisjoner uten at kirken dermed klarer å rekruttere så mange av dem. Det er interessant at Humanetisk forbund har laget borgelige ritualer parallelt med de kirkelige ritualene. Kanskje er det et tegn på at ritualene står så sterkt blant folk at selv om de har frasagt seg medlemskap i kirken og troen så vil de beholde ritualene eller noen som ligner på dem?

Den tredje gruppen er de innvandrerne som kommer til Norge og som har en annen kristen bakgrunn en den vi finner i Norge. Det er da ikke uten videre slik at de går inn i Den norske kirke og blir del av dennes tradisjoner.

Dette er den store utfordringen for Den norske kirke, at hovedargumentet mange har for å bruke kirkens ritualer tradisjonen, samtidig som tradisjon stenger mange ute også mange som på deler kirkens tro. Kirken må derfor i større grad få frem at det er andre og viktigere ting som gjør at du skal bruke kirkens ritualer enn tradisjon, for eksempel den kristne tro.

Kirken må være våken for at 20 % ikke er medlem i Den norske kirke og at hovedtyngden av disse faktisk har andre tradisjoner enn Den norske kirke. Det blir da viktig å presentere innholdet i de ritualene kirken har å tilby enn bare å regne med at ritualene er en del av en kjent tradisjon som folk er en del av eller bevisst eller ubevisst.

Dilemma for kirken kan da bli at kristne som ikke er en del av Den norske kirke kan bli hold utenfor fordi de ikke er en del kirkens tradisjoner. Kirken kan risikere å støte bort de som ønsker kontakt og tilknytning til Den norske kirke på grunn av sin tro, fordi kirken er mer opptatt å betjene de som bare bruker kirkelige handlinger uten å ønske noe forhold til kirken utover det. Det er en fare at Den norske kirkes tradisjoner i møte med protestantiske kristne innvandrere vel så gjerne støter dem bort mer enn å inkludere dem. En annen gruppe er de ca 10 % som døpte sine barn i Den norske kirke og hvor en av foreldrene ikke var medlem. Selv om det kan skyldes at foreldrene er uenig om dåp og hvilket forhold de vil ha til Den norske kirke så er det allikevel viktig å si fra kirkens ståsted så bør en påpeke at det er viktig at en selv av det fellesskap og den tro som man ønsker å melde barnet inn i og som barnet skal oppdras i. En overdreven frykt for å støte vekk kan ende med en likegyldighet der parten som ikke er medlem ikke opplever seg sett eller tatt på alvor

En av svakhetene med tradisjon som formidlingsmåte er at hvis folk mister hele eller deler av innholdet i ritene så fyller de det med sitt eget innhold eller det allmennmenneskelige. Omkirken ikke klarer å få formidlet innholdet i ritene så kan den komme til å bekrefte kundens forståelse folk har fra før. Kirken bekrefter da folk egen oppfattning i stedet for å lære dem kirken egen forståelse. Når denne prosessen får forsette lenge nok tømmes ritualet for sitt religiøse innhold og mer og mer allmennmenneskelig. Til slutt dør ritualet ut eller det blir ekskluderende og blir bare en del av det indre kirkelige miljø.

4.3 Ny måte å formidle tradisjon på

Det er en utfordring for kirken at den ikke bare kan fortsette med tradisjonsformidling slik den har gjort i århundrer men må tenke tradisjonsformidling på tvers av ulike grenser altså misjonering, hvis de ønsker å nå de som står utenfor tradisjonen. Kirken må i større grad forklare hva den står for og hva innholdet i ritene er. Kirken kan i stadig mindre grad ta for gitt at folk kjenner innholdet i de kirkelige ritualer. Kirken må kanskje i større grad presentere det dåpssyn som ligger til grunn for kirkens dåpspraksis, da det etter hvert er kristne i Norge som ikke har Den norske kirke dåpspraksis som en del av sin tradisjon.

Kirker som baserer seg på riter som har et stort innslag av allmenn religiøst innslag forutsetter på mange måter at samfunnet er relativt homogent slik at også det allmenn religiøse er relativt

ensartet. Når samfunnet ikke lenger er homogent og ensartet lenger og også blir pluralistisk på det religiøse området så blir kommunikasjonen vanskeligere. Mens en tidligere hadde en allmenn tro på Gud men ulike måter å uttrykke eller praktisere denne troen på så hadde man i det minste et felles grunnlag som samtalen kunne bygge på, nemlig Gudstroen. Når derimot får grupper av mennesker som ikke tror på Gud eller har et fundamentalt annet Gudsbilde enn det kristne så faller dette felles samtalegrunnlaget bort. Da er det ikke bare for kirken gjennom forkynnelse å prøve å endre trospraksisen eventuelt måten de uttrykker sin tro ved at de bruker de kirkelige ritualer og gudstjenester, men de må vende om og få ett helt nytt trosgrunnlag.

4.4 Trossopplæringen som møteplass

Vi har tidligere sett at kirkelige riter er møteplass for kristen tro, og allmenn religiøs tro men også allmenn menneskelige behov. Selv om viktige element i det allmenn menneskelige aspektene ved dåp er borte som da dåpsattesten fungerte som identitetspapir så er fortsatt det allmennmenneskelige til stede. Hegstad skriver at det har vært lite reflektert i kirkens tenkning omkring dåpen at for folk flest så dåpen en livsrite som markerer at et nytt familiemedlem er født mer enn kirkens vektlegging av den nye fødsel kontra arvesynden (Kunnskap, opplevelse og tilhørighet s79). Balansen mellom det spesifikt kristne og det allmenn menneskelige er noe av de utfordringene man har i arbeidet med trossopplæringen. Det allmennmenneskelige er også i følge Hegstad nedfelt i Stortingsmeldingen om trossopplæringen (St.meld.nr 7 (2002-2003) s. 17): ”opplæringa skal setja lys på dei sentrale dimensjonane ved menneskelivet (...) Dei døypte skal få stimulert si evne til å forstå tilværet i lys av gåva dei fekk i dåpen, og dermed deira evne til å tolke, meistre og leve sitt liv”.

Hegstad påpeker at norsk kirke virkelighet har vært preget av spenningen mellom kirken som en religiøs institusjon for majoriteten på den siden og på den andre siden en felleskap av troende på den andre (Kunnskap, opplevelse og tilhørighet s 84). Det kanskje positivt at denne todelingen blir utfordret i trossopplæringen. Kirken får støtte til trossopplæring under forutsetning at den gir et tilbud til alle døypte som også skal ha mellommenneskelige faktorer samtidig så er det en fullverdig kirke de skal møte. Dette ser vi i del trossopplæringsprosjekt hvor hovedtendensen i prosjektene er at barna og unge skal inkluderes i menighetens ordinære gudstjenesteliv og at de skal være fullverdige gudstjenestedeltagere. Hegstad mener dette kommer ikke minst til uttrykk i nattverdens endre rolle i forhold til aldersgruppen. Nattverd er

ikke endepunktet i trosopplæringen men ett sentralt virkemiddel i trosopplæringen, og i enkelte tilfeller barn som nattverdutdelere (Kunnskap, opplevelse og tilhørighet s 87).

Skal kirken være troverdig på det mellommenneskelige plan og for den sak skyld allmennreligiøse plan som må den være troverdig som kirke. Den må komme med det som spesifikt for kirken: Troen en på den oppstandne Jesus Kristus. Det er det som kan gi svar og mening for dem som søker etter en tro og trossfelleskap. Slik vil det også være med trosopplæringen. Selv om det vi har elementet av kristen tro, allmenn religiøsitet og allmenn menneskelige element både i riter og kristen arbeid så betyr ikke det at alt har samme verdi for kirken. All aktivitet har ikke samme verdi. Det er sagt i dåpslitturgien hva som er dåpsansvaret innbærer: lære barnet å be, bruke Guds ord og den hellige nattverd. Dette er spesifikke kristne i trosopplæringen som alt dreier seg om. Barnet skal lære å kjenne Guds ord, det skal lære seg et personlig bønneliv og det skal være en del av det kristne felleskapet gjennom nattverden. Det betyr ikke at annen aktivitet står i motsetning til dette, men all aktivitet er ikke på samme nivå.

Jeg sier ikke dette for å lage terskler mellom ulike typer aktivitet men mer å gjøre oppmerksom på at disse tersklene finnes uansett om vi ønsker det eller ikke. Det er ikke slik at om vi har en høy aktivitet og kirken møter en stor del av folket gjennom de kirkelige handlingene så får vi høy gudstjenestedeltagelse. Og det er heller ikke slik at om vi har et aktiv barne- og ungdomsarbeid så får vi høy gudstjenestedeltagelse. Selv om det er mange som bekjenner som kristne så skjer ikke det. Det er ikke noen overføringsverdi mellom disse ulike formene for deltagelse. Kirken må lage en sammenheng mellom ulike typer deltagelse der kirken klart viser at målet for kirken er at en ønsker at alle skal delta i gudstjeneste - og nattverdfellesskapet. Derfor er det flott at en at flere menigheter åpner nattverdbordet for barn og unge, og kanskje på den måten åpne kanskje åpner det for voksne også. Håpet er at dette kan føre til at vi har både dåp og nattverd i samme gudstjeneste slik at vi kan starte med å bygge bro mellom dåp - og nattverdmenigheten. Barn bør ikke bare være tilfeldige besøkende i gudstjenesten men aktive deltagere, eller la "Barn erobrer kirken" som "Østby" har som mottott for sitt trosopplæringsprosjekt (Når tro skal læres, Hegstad, Selbekk, Agedal 2008 s. 85).

Alle kirker har sine terskler ett innenfor og utenfor. Bekjennelseskirkene avkrever en bekjennelse og karismatiske kirker krever sin åndsdaap for at en skal være innenfor men er det

slik med folkekirker også. Jeg tror at terskelen for å komme innfor Den norske kirke er på mange måter svært høy. De som skal komme innfor må knekke koden, det vil si de må forstå innholdet i ritene der gudstjenesten er en av de viktigste. Og når vi da ser at selv de som bekjenner som kristne ikke går til gudstjeneste så er det ett tegn på at det er få som knekker koden. Trosopplæring bør derfor skje i tilknytning til gudstjeneste og annen kristen aktivitet. Opplæring bør altså ikke skje noe separat og uavhengig av den vanlige del av kirkens liv slik den gjorde når skolen hadde trosopplæringen. Opplæring må altså skje på innsiden av kirken. Men det er ikke bare den dømte som må komme på innsiden av kirken men også kirken må komme på innsiden av den familien de dømte er en del av.

Foreldre og faddere for del i det hellige ansvaret det er å gi barnet trosopplæring. Derfor bør foreldre og faddere utrustets til at trosopplæring er en naturlig del av familielivet. Familien er også kirken og troen må være en like naturlig del av livet, på samme måte som vi ønsker at barn skal være en naturlig del av gudstjenesten.

4.5 Tradisjonsformidling og pluralisme

Kirken står overfor en stor omstilling i et samfunn som er i en rask endring i retning av et pluralistisk samfunn. Kirken blir på en måte sett på som den store og dominerende samtidig som den på den andre siden mister mange av sine privilegier og på flere områder har lav oppslutning.

Kirken har på få år gått fra en situasjon der alle i samfunnet kjente til det mest grunnleggende i kirken tro og alle var kjent med og brukere av kirkens ritualer, til en situasjon der kirkens ritualer fremstår som fremmedartet for folk flest. Kirken må i større grad fremstå som tydelig slik at folk kan forstå og dermed ha større grunnlag for å velge. Tydelighet blir også viktig i møte inn dualismen der folk i følge Schmidt i større grad opplever det viktig å være tro mot seg selv enn å være tro mot en tradisjon. Her kommer kirken i en posisjon der de kirkelige ritualene i større grad bør hjelpe folk til å uttrykke sin tro og hvem de er enn å uttrykke en tradisjon de har vokst opp i.

5 Konklusjon

Dåpen er en tradisjon som har stått sterkt i Norge i århundrer. På 70-tallet fikk vi en fall i dåpsprosenten og nå begynner den generasjonen som ikke ble døpt da selv å få barn. Dåpsprosenten faller fordi det er det flere foreldre som ikke er medlemmer av Den norske kirke, dette skyldes innvandring og at flere er ikke døpt. Dåpsprosenten blant de som tilhører Den norske kirke holder stand men det er grunn til å tro at også den vil falle når det ytre presset fra samfunnet blir borte, noen jeg tror vil skje når dåpsprosenten i hele befolkningen nærmer seg 50 %.

Tradisjon og ønsket om en fin og vakker seremoni er de viktigste årsakene til at folk velger dåp. Men det er også tryggheten av å tilhøre en kirke og en tro som har ritualer som har blitt gjentatt gjennom århundrene er viktig. Det er en svak sammenheng mellom det folk tror på og innholdet i dåpen. Det er rundt 50 % av medlemmene som har et positivt på kirken og kirkens tro. Disse regner jeg som kjernen i kirkens medlemsmasse. Det er heller ikke noe direkte sammenheng mellom det å bekjenne seg som kristen og det å gå til gudstjeneste. Kirken utfordring blir å vise folk sammenhengen mellom kirken handlinger og det kristne fellesskap.

En folkekirke som Den norske kirke møter folket gjennom ulike ritualer. Disse ritualene har både spesifikke kristent innhold, allmenn religiøst innhold og allmenn menneskelig innhold. Slik har det alltid vært, og styrkeforholdet mellom disse kan endres over tid. Det er ikke noe problem for kirken at det er sånn, men det er viktig at kirken tar på alvor både det allmenn religiøse og allmenn menneskelige innhold uten å gå på akkord med det kristne innhold i ritualene.

Utfordringen for kirken i et pluralistisk samfunn er å være tydelig hva den står for slik at folk vet hva det velger. Dette er en stor utfordring når samfunnet og det allmenn religiøse ikke lenger er noe homogent. Kirken har også en utfordring å møte de som ikke er vokst opp i Den norske kirke, spesielt kristne. Kanskje må kirken i større grad definere seg som en del av den verdensvide kirke i stedet for å markere seg som kirke som ivaretar den norske kristne tradisjon. Trosopplæringen bør i større grad lære de dømte å bruke de kirkelige ritualene slik at de lære "koden". Ritualene må kunne så godt at folk skjønner både innhold og sammenhengen ritualen står i. Opplæring i bruk av nattverden bør brukes slik at det skapes en

sammenheng mellom det å bli døpt inn i det kristne felleskap og at dette fellesskapet gir seg uttrykk i nattverdfellesskapet.

Litteraturliste:

Connerton, Paul 1989: *How societies remember*. Cambridge: Cambridge University Press.

Hauglin, Otto (red.), Håkon Lorentzen (red) og Sverre Dag Mogstad (red). Kunnskap, opplevelse og tilhørighet, Berge. Fagbokforlaget 2008. Harald Hegstad: "Teologien i reformen" s.73-92.

Hegstad, Harald og Pål Repstad: "Hvor kristen er folkekirken?" i: Ole Gunnar Winsnes (red.): *Tallenes tale 2002. Perspektiver på statistikk og kirke*, Kifo rapport 23, Tapir forlag, Trondheim 2002, s.13-30.

Hegstad, Harald, Anne Schanche og Olaf Aagedal: *Når tro skal læres, Sju fortellinger om lokal trosopplæring*. Tapir Akademisk Forlag, Trondheim 2008.

Høeg, Ida Marie: "Jeg døper deg til Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn" i: Ole Gunnar Winsnes (red.): *Tallenes tale 2002. Perspektiver på statistikk og kirke*, Kifo rapport 23, Tapir forlag, Trondheim 2002, s.31-47.

Høeg, Ida Marie, Harald Hegstad og Ole Gunnar Winsnes: *Folkekirke 2000. En spørreundersøkelse blant medlemmer i Den norske kirke*, Oslo: Stiftelsen Kirkeforskning 2000.

Lande, Helga og Ole Gunnar Winsnes: "Medlemmer i Den norske kirke rundt århundreskiftet" i: Ole Gunnar Winsnes (red.): *Tallenes tale 2005. Perspektiver på statistikk og kirke*, KIFO Rapport 28 Trondheim: Tapir akademisk forlag 2005, s. 11-81.

Lundby, Knut: "Troskollektiver- teologiske kjennetegn" i: Bjørn Sandvik (red.) folkekirken, status og strategier, s. 135-148, Oslo 1988.

NOU 2000:26

Pettersson, Per 2000: *Kvalitet i livslånga tjänsterelationer – Svenskan ur tjänsteteoretiskt och religionssociologiskt perspektiv*. Karlstad: Larlstad University Studies 2000:3.

Reimers, Eva 1995: *Dopet som kult og kultur. Bilder av dopet i dopsamtal och föräldrantervjuer*. Stockholm: Verbum.

Sandvik, Bjørn: *Det store nattverdfallet, En undersøkelse av avsperring og tilhørighet i norsk kirkeliv*. Kifo Perspektiv nr. 2, Tapir forlag, Trondheim 1998.

Schmidt, Ulla: "Norge: et religiøst pluralistisk samfunn" i: Pål Ketil Botvar og Ulla Schmidt (red.) Religion i Dagens Norge, mellom sekularisering og sakralisering. Universitetsforlaget 2010, s25-43.

Øystese, Rune: *Foreldreundersøkelsen*, Bergen: NLA-forlaget 2004.

Vedlegg

1. Følg brev til undersøkelsen
2. Spørreskjema

DEN NORSKE KIRKE

Rossabø, Skåre og Vår Frelzers menigheter

Haugesund 18. oktober 2011

Kjære foreldre/foresatte

Kan du hjelpe oss?

Det brevet du har fått inneholder et spørreskjema fra kirken i Haugesund.

Vi håper at undersøkelsen kan gi oss i kirken hjelp til å møte dere som familier på en bedre måte.

Du/dere kan hjelpe oss ved å svare på skjemaet.

Vi ønsker at begge foreldre så langt som mulig svarer på skjemaet.

Foreldrenes valg

Et av de mange valg dere som foreldre har måttet ta på vegne av barnet deres er om barnet skal bli døpt eller ikke, og dermed valgt om barnet skal bli medlem i Den norske kirke eller ikke. Denne undersøkelsen skal prøve å finne hva som avgjorde valget for deres del.

Det er derfor viktig at vi får svar både fra dere som ikke valgte dåp og dere som valgte dåp, slik at vi får et bilde av hvordan og hva foreldre velger. Dette kan lære oss som kirke hvordan vi bedre kan forholde oss også til dere som en annen tilnærming til den kristne tro eller som har helt annet forhold tro og religion enn det Den norske kirke har.

Du vil være anonym

Navn og adresser er hentet fra de fra navnelistene vi har på kirkekontoret. Det er to lister vi har: 1. Fødte i Haugesund hvor minst en av foreldrene har kysset av på fødselsmeldingen at de tilhører Den norske kirke 2. De som har meldt barnet til dåp. Undersøkelsen blir gjennomført kun med hjelp fra ansatte på kirkekontoret som har fullmakt til å bruke kirkebøkene og som er underlagt den taushetsplikt som gjelder for dette arbeidet.

Spørreskjemaene blir behandlet konfidensielt og det er bare prosjektansvarlig som vil se besvarelsene. Etter at besvarelsene er overført til data vil svararkene bli makulert.

Det er viktig at dere bruker den svarkonvolutten som ligger ved, dette fordi koden på konvolutten vil identifisere innsenderen slik at denne blir strøket fra utsendingslisten slik at dere ikke får purring. Vi **kommer til å purre en gang** og den som sitter med utsendelseslisten og åpner konvoluttene vil være en annen en den som behandler svarskjemaene.

Ansvarlig for undersøkelsen

Undersøkelsen er grunnlaget for masteravhandlingen til Olav Hagen som har sitt arbeid ved Haugesund kirkekontor. Undersøkelsen blir finansiert av Haugesund kirkelige fellestråd.

Avhandlingen er en del av mastergradstudiet ved Det teologiske Menighetsfakultet.

Veileder for avhandlingen er professor dr.theol Harald Hegstad.

Spørsmål om undersøkelsen kan rettes til Olav Hagen 52809504 eller

olav.hagen@haugesund.kirken.no

Gunnar Salomonsen
Prost

Olav Hagen
Prosjektansvarlig

Petter Losnegård
Kirkeverge

1.. Hvem fylte ut skjemaet? Sett et kryss

Far Mor Begge

2.. Hvem har foreldreansvaret for barnet? Sett et kryss

Far Mor Begge

3. Alder til foreldrene. Fylles ut for begge selv om bare en svarer på skjema

Far: Under 20 21-25 26-30
31-35 36-40 Over 40

Mor: Under 20 21-25 26-30
31-35 36-40 Over 40

4. Tilhører du/dere Den norske kirke? Begge selv om bare en svarer på skjema

Far tilhører:

Den norske kirke Intet trossamfunn
Annet trossamfunn Hvilket? _____

Mor tilhører:

Den norske kirke Intet trossamfunn
Annet trossamfunn Hvilket? _____

5. I hvilken menighet bor du/dere? Menighet er her forstått geografisk

Rossabø Skåre Vår Frelser
Annen Hvilken? _____

6. I hvilken menighet ble barnet døpt? Menighet er her forstått geografisk

Rossabø Skåre Vår Frelser
Annen Hvilken? _____
Barnet er ikke døpt Skal ikke døpes

7.. Mottok der invitasjon fra den menigheten dere tilhører nå?
Sett et kryss

Ja Fikk fra annen menighet (flyttet)
Mottok ikke noen invitasjon

Hvis dere svarer forskjellig på spørsmålene i skjemaet markeres Fars svar med F, og mors svar med M, ved enighet svares med X.

8. Hadde du/dere allerede bestemt dere for å døpe/ikke døpe barnet da du/dere fikk invitasjonen? Sett et kryss

Ja Nei Vet ikke

9. Fikk du/dere god informasjon om dåpen gjennom dåpsinvitasjonen? Sett et kryss

Svært god god nokså god
litt dårlig dårlig svært dårlig

10. Tok du/dere opp til vurdering om barnet skulle døpes eller ikke?
Sett et kryss

Ja, vurderte nøye om barnet skulle døpes/eller ikke

Ja, tok i noen grad opp om barnet skulle døpes,
eventuelt ikke døpes.....

Nei, det var en selvfølge at barnet skulle døpes,
eventuelt ikke døpes.....

12. Synes du/dere at det ligger en forpliktelse til å gi barnet en kristen oppdragelse hvis man døper barnet? Sett et kryss

Ja Nei Vet ikke

13. Tror du/dere at barnet blir Guds barn i dåpen? Sett et kryss

Ja Nei Vet ikke

14. Hvor ofte har du/dere vært på gudstjeneste eller kristen møte det siste året? Sett et kryss

Minst et par ganger i måneden

En til to ganger i måneden

6-12 ganger

3-5 ganger

1-2 ganger

Har ikke vært siste året

**Hva synes du/dere om gudstjenestene i Den norske kirke:
Gudstjenester generelt ikke nødvendigvis dåpsgudstjenesten**

15. Hvilke utsagn opplever du/dere dekkende for deg/dere selv?
Sett et kryss

Jeg/vi regner meg/oss som bekjennende kristen

Jeg/vi regner meg/oss som kristen, men ikke bekjennende kristen

Jeg/vi har en tro, men regner meg/oss ikke som kristen

Jeg/vi tilhører en annen religion enn kristendommen

Jeg/vi har ingen religiøs tro

Vet ikke

16. Hvilke utsagn nedenfor gir best uttrykk for hva du tror om Gud? Sett et kryss

Jeg/vi tror ikke på Gud.....

Jeg/vi tror at det er mulig at det finnes en Gud,
men jeg/vi kan ikke vite noe sikker om Gud

Jeg/vi tror ikke på noen personlig gud, men jeg tror
det finnes en høyere makt av et eller annet slag.....

Jeg/vi tror nok på Gud enkelte ganger,
men andre ganger gjør jeg det ikke.....

Selv om jeg er i tvil, føler jeg at jeg tror på Gud.....

Jeg tror at Gud virkelig finnes, og det er jeg ikke i tvil om.....

17. Hvordan passer beskrivelsen av Jesus med din/deres egen oppfatning av ham? Sett et kryss for hver beskrivelse

Jesus var et godt menneske og en uvanlig sterk personlighet
Passer godt Passer delvis Passer ikke Vet ikke

Jesus er min frelser, som døde for mine synder
Passer godt Passer delvis Passer ikke Vet ikke

Jesus viste oss mennesker at Gud er kjærlig
Passer godt Passer delvis Passer ikke Vet ikke

Det er usikkert om Jesus overhodet har levd
Passer godt Passer delvis Passer ikke Vet ikke

Spørsmålene nedenfor besvares bare av de som har døpt sitt barn

18. Hvor viktig for deg/dere var følgende grunner for å døpe barnet:

18.1 Jeg/vi er selv døpt. Sett et kryss

Meget viktig Viktig Verken viktig/uviktig
Ikke viktig Ikke viktig i det hele tatt

18.2 Jeg/vi synes barnedåp er en fin tradisjon. Sett et kryss

Meget viktig Viktig Verken viktig/uviktig
Ikke viktig Ikke viktig i det hele tatt

18.3 Jeg/vi ville at barnet skulle bli Guds barn. Sett et kryss

Meget viktig Viktig Verken viktig/uviktig
Ikke viktig Ikke viktig i det hele tatt

18.4 Jeg/vi ville ha en vakker høytidlighet for barnet. Sett et kryss

Meget viktig Viktig Verken viktig/uviktig
Ikke viktig Ikke viktig i det hele tatt

18.5 Det var et sterkt ønske fra en av oss foreldre til å døpe barnet
Sett et kryss

Meget viktig Viktig Verken viktig/uviktig
Ikke viktig Ikke viktig i det hele tatt

18.6 Jeg/vi har/hadde en kristen tro Sett et kryss

Meget viktig Viktig Verken viktig/uviktig
Ikke viktig Ikke viktig i det hele tatt

18.7 Jeg/vi mener at dåpen vil gi barnet bedre mulighet senere i livet
Sett et kryss

Meget viktig Viktig Verken viktig/uviktig
Ikke viktig Ikke viktig i det hele tatt

Spørsmålene nedenfor besvares bare av de som har døpt sitt barn

18.8 Jeg/vi følte at dåpen gir trygghet Sett et kryss

Meget viktig Viktig Verken viktig/uviktig
Ikke viktig Ikke viktig i det hele tatt

18.9 Jeg/vi ville at barnet skulle være en del av kirken Sett et kryss

Meget viktig Viktig Verken viktig/uviktig
Ikke viktig Ikke viktig i det hele tatt

18.10 Jeg/vi opplevde press fra familie Sett et kryss

Meget viktig Viktig Verken viktig/uviktig
Ikke viktig Ikke viktig i det hele tatt

18.11 Jeg/vi ville at barnet skulle vokse opp som en kristen Sett et kryss

Meget viktig Viktig Verken viktig/uviktig
Ikke viktig Ikke viktig i det hele tatt

Andre grunner:

21. Er du/dere fornøyd med den kontakten du/dere hadde med menigheten i forkant av dåpen? Sett et kryss

Svært god God Nokså godt
litt dårlig dårlig svært dårlig

22. Hvor var dåpssamtalen? Sett et kryss

Hjemme Prestekontoret
Fellessamling i kirken Annet sted _____

23. Hvordan opplevde du/dere dåpssamtalen/dåpssamlingen? Sett et kryss

Svært god God Nokså godt
litt dårlig dårlig svært dårlig

24. Hvordan opplevde du/dere dåpsgudstjenesten? Sett et kryss

Svært god God Nokså godt
litt dårlig dårlig svært dårlig

Spørsmålene nedenfor besvares bare av de som ikke har døpt sitt barn i Den norske kirke

19. Hvilken markering har du/dere valgt ved barnet fødsel? Sett ett kryss

Vi skal døpe i Dnk senere.....

Vi har/skal døpe barnet i et annen kirkesamfunn.....

Vi har/skal ha barnevelsignelse for barnet
i et annen kirkesamfunn.....

Vi har/skal ha navnefest i regi av Humanetisk forbund.....

Vi har/skal ha privat markering.....

Vi har hatt en seremoni i et annet religiøst samfunn.....

Vi har hatt ingen seremoni.....

20. Hvor viktig for deg/dere var følgende grunner for ikke å døpe barnet:

20.1 Jeg/vi anser meg/oss ikke som troende Sett et kryss

Meget viktig Viktig Verken viktig/uviktig

Ikke viktig Ikke viktig i det hele tatt

20.2 Jeg/vi følte meg/oss liten eller ikke noe tilknytning til kirken
Sett et kryss

Meget viktig Viktig Verken viktig/uviktig

Ikke viktig Ikke viktig i det hele tatt

20.3 Jeg/begge følte sterke tilknytning til et annet kirke/trossamfunn
Sett et kryss

Meget viktig Viktig Verken viktig/uviktig

Ikke viktig Ikke viktig i det hele tatt

Spørsmålene nedenfor besvares bare av de som ikke har døpt sitt barn i Den norske kirke

20.4 Jeg/vi ville at barnet skulle bestemme selv senere i livet
Sett et kryss

Meget viktig Viktig Verken viktig/uviktig

Ikke viktig Ikke viktig i det hele tatt

20.5 Av praktiske grunner ble det ikke noe av. Sett et kryss

Meget viktig Viktig Verken viktig/uviktig

Ikke viktig Ikke viktig i det hele tatt

20.6 Jeg/vi følte et press fra familie/venner til ikke å døpe i Dnk.

Sett et kryss

Meget viktig Viktig Verken viktig/uviktig
Ikke viktig Ikke viktig i det hele tatt

Andre grunner

Alle kan svare

Gir undersøkelsen et rett bilde at ditt/deres valg?
Bruk dine egne ord for å beskrive hvorfor du valgte dåp eller ikke,
og ditt forhold til Den norske kirke